NUMMER 37 DONDERDAG 15 SEPTEMBER 1927 27STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

ADRES VOOR REDACTIE EN ABONNEMENTEN:
Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag
Telefoon 14519, Postgiro 14574

Wnd. Vertegenwoordiger in N.-I.. Mr. M. J. A. Oostwoud-Wijdenes, Pres. Landr., Tandjong Balei (Sumatra's Oostk.).

Opgericht 21 Maart 1900
door Kolonel
G. E. V. L. VAN ZUYLEN

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang"

ADRES VOOR ADVERTENTIËN:
N.V. Drukkerij Ten Hagen, Nobelstraat 20, Den Haag
Telefoon 11987 en 11988, Postgiro 17280

BIJ CORRESPONDENTIE DEN NAAM VAN HET BLAD TE VERMELDEN

DIT BLAD LIGT TER RAADPLEGING EN LEZING OP DE LEESTAFELS DER OOST- EN WEST-INDISCHE MAILBOOTEN EN DER VOORNAAMSTE SOCIETEITEN, HOTELS, CAFE'S EN LEESINRICHTINGEN, ZOOWEL HIER TE LANDE ALS IN OOST- EN WEST-INDIE

De Indische Tentoonstelling te Arnhem
11 Juni—28 Juli 1928.

—o—

Gaven wij in de vorige publicaties een beknopt algemeen overzicht van de eigenlijke expositie, thans willen wij een en ander mededeelen omtrent het Europeesche gedeelte der Tentoonstelling nl. het Westersch restaurant en de Stands.

Zooals reeds vroeger vermeld, zal een complex verrijzen, waarvan het restaurant het middelpunt zal vormen, omringd door een 55-tal onder architectuur gebouwde stands.

Deze stands zullen elk een oppervlakte hebben van 4½ bij 4½ M., terwijl voor de stands langs een breede galerij zal loopen.

Hoewel de stands tezamen één geheel zullen vormen, zullen zij, om aan de verlangens van de aanvragers te voldoen, toch van verschillend type zijn. Zoo zullen er stands te vinden zijn, geheel door glas gesloten met een ingang in het midden, verder gesloten stands met ingang rechts of links, en ook geheel open stands.

Natuurlijk wordt voor voldoende afsluiting, ook van deze laatste, voor den nacht zorg gedragen.

Bij de voorwaarden van verhuur is tevens aangegeven, dat eventueele aanleg van water- en gasleiding en electriciteit voor rekening van het Tentoonstellingsbestuur zal komen.

De bedoeling is, deze stands te verhuren aan instellingen en firma's, die door hunne Indische relaties daarvoor in aanmerking komen. De huurprijs voor den geheelen duur der Tentoonstelling zal ƒ 1000.— à ƒ 1500.— bedragen, dus voor ongeveer 7 weken. Ook echter zal de mogelijkheid worden opengelaten, stands te huren voor een korteren tijd, nl. 3 of 4 weken, waarvoor dan nader met het Bestuur kan worden onderhandeld.

Ook hier hopen wij op dezelfde medewerking te mogen rekenen als reeds ondervonden bij den opbouw van de eigenlijke expositie en het Bestuur zal gaarne eventueele aanwijzingen voor een goed resultaat in deze richting van de Leden der Vereeniging, die in deze hunne medewerking kunnen verleenen, ontvangen.

(Wordt vervolgd.)

N.B. Nog altijd houden wij ons aanbevolen voor aanbiedingen om als Correspondent op te treden en hulp bij onze Propaganda.

Adres: Nieuwe Plein 52, Arnhem.

Attentie!

De Contributie voor het lidmaatschap der Vereeniging — ƒ 5.— 's jaars minimum — loopt voor hen die met of na 1 October e.k. zich als lid doen inschrijven, tot en met ulto. December 1928. Bij toetreding wordt hen dus gratis het Koloniaal Weekblad geregeld toegezonden. Aanmelding schriftelijk of mondeling bij het Secretariaat, Heulstraat 17, Den Haag, of bij de Secretarissen van de Afdeelingen.

Zij die reeds lid zijn en daardoor blijk gegeven hebben van hunne instemming met doel en streven der Vereeniging, worden vriendelijk uitgenoodigd ook anderen in hun kring tot het lidmaatschap aan te sporen, b.v. door toezending, na lezing, van dit nummer, liefst met een enkel aanbevelend woord.

Op onze leden in Oost- en West-Indië wordt hiervoor in het bijzonder een beroep gedaan.

Nog eens: Verkeerde voorstellingen van Surinaamsche toestanden

door

C. K. KESLER.

—o—

In het K. W. van 21 Juli l.l. schreven wij een en ander daaromtrent naar aanleiding van het boek Zuid-Zuid-West van Albert Helman (pseudoniem voor L. Lichtveld). Wij kwamen daartoe na lezing van bedoeld geschrift, dat op sommige bladzijden een den Hollanders, den blanken in het algemeen eigenlijk, vijandigen geest ademt. Enkele aanhalingen eruit toonden dat o.i. voldoende aan. Nu zijn er verschillende omstandigheden, die de gezindheid van dezen schrijver verklaarbaar maken; het feit, dat hij een Surinaamsche kleurling is en dus een groot deel van zijn leven in een, den „bakra's" dikwijls vijandige sfeer heeft doorgebracht, zal wel den grootsten invloed daarop hebben. Dat wij naar aanleiding van dat boek meenden, op het onjuiste erin te moeten wijzen, vond vooral zijn oorzaak hierin, dat wij ervan overtuigd zijn, — een overtuiging, die bij den dag sterker wordt, — dat men hier van de West in het algemeen en van Suriname in het bijzonder zoo bedroefd weinig weet. Wordt men nu voorgelicht, zooals de schrijver van Zuid-Zuid-West meende te moeten doen, door, als kunstenaar zijn visie op daar heerschende toestanden te geven, dan vormt de argelooze lezer, meegesleept door eenige werkelijk goedgeschreven en juiste bladzijden, zich ten slotte een volmaakt averechtsche voorstelling van het land, dat hem voor oogen getooverd wordt.

En dat kan niet anders dan tot schade van Suriname strekken, van Suriname, dat Nederland noodig heeft. Niet alleen, omdat het 't niet buiten het Nederlandsche kapitaal kan stellen, niet in de eerste plaats zelfs, maar vooral, omdat het Nederlandsche intellect er onontbeerlijk is. Wij hebben nog zeer onlangs in verschillende bladen kunnen lezen,

hoe sterk de belangstelling van de zijde der V. S. bezig is te worden, hoe zwak die van Nederland nog steeds is. Hier te lande mogen er eenigen van oordeel zijn, dat, als de Nederlandsche rijksdaalders niet in voldoende hoeveelheid in Suriname verschijnen, de Amerikaansche dollars dan desnoods hun plaats maar moeten innemen, of dit voor de bewoners van Suriname, voor het overgroote deel meer of minder donkere kleurlingen, een nieuwe geluksstaat zou beteekenen, is o.i. ten zeerste te betwijfelen. Voor hen is het gelukkig, dat noch de Nederlandsche regeering, noch het Surinaamsche bestuur er ook maar één oogenblik aan gedacht hebben, het oor te leenen aan stemmen, die hier wel eens zijn opgegaan, om noodlijdende koloniën maar van de hand te doen. Integendeel, al gaat het niet zoo snel vooruit, als velen wel zouden wenschen, gaandeweg schijnt er toch neiging te komen om te luisteren naar de stemmen, die niet ophouden te gewagen van het vele, dat tot stand gebracht zou kunnen worden, tot heil van Suriname zelf, tot voordeel ook van Nederland. Niemand der Heeren Bewindhebbers van de O. I. C. vóór Coen's tijd, toen men liefst alleen zijn aandacht maar tot de Molukken bepaald had, had kunnen droomen, dat eenmaal Indië zou worden wat het nu is. Niemand onzer tijdgenooten kan voorzien, wat eenmaal, indien maar geluisterd wordt naar degenen, die getuigen, dat er ook in de West wat groots gedaan kan worden, daar tot stand kan komen, als de Nederlandsche ondernemingsgeest zich erheen richt. Enkelingen kunnen dat bevorderen, maar zij moeten de publieke opinie achter zich hebben.

Maar...... die publieke opinie omtrent de West moet niet op een dwaalspoor gebracht worden. En dat gebeurt maar al te vaak. Wij hadden het reeds over het boek van den Heer Lichtveld, wij wilden het nu hebben over een artikel in „De Indische Verlofganger" van 24 Juni l.l., getiteld: „Eenige bladzijden uit de Koloniale Geschiedenis van West-Indië". In de rubriek Curaçao van het K. W. is reeds gewezen op eenige historische onjuistheden, die daarin voorkomen; die te signaleeren is dus overbodig. Wel lijkt het ons noodig, te wijzen op het kwaad, dat dit artikel in zijn geheel kan stichten. Een kwaad, des te erger, omdat de schrijfster vermoedelijk eene Nederlandsche is en er maar al te velen gereed staan, om hare voorstelling der feiten aan te grijpen als een agitatie-middel tegen het Nederlandsche gezag. Maar al te velen, die haar artikel zullen aanhalen, om te zeggen: Men ziet het, dat Suriname steeds achteruit gegaan is, komt alleen door *de misbruiken, die in Suriname, het stiefkind onder de Nederlandsche koloniën, heerschen.* Als een der onzen dat nu nog zei, maar eene Nederlandsche schrijfster erkent het zelf! Natuurlijk heeft de schrijfster dat niet bedoeld, o.a. niet, omdat het volkomen onjuist is. Wij vermoeden bovendien, dat zij nooit in de West geweest is en die dus niet door eigen aanschouwing kent. Dat zij dus niet gezien heeft, hoezeer het Suriname van tegenwoordig, met zijn bestuursstelsel naar het model van de Nederlandsche grondwet van '48, verschilt van de slavenkolonie uit Van den Bosch' tijd, nu bijna honderd jaar geleden. Dat zij dus niet ervaren heeft, dat, al komen daar, gelijk overal elders, misbruiken voor, deze er zijn, *in weerwil van* en niet *bevorderd door* het Nederlandsche gezag. De aandachtige lezer zal ongetwijfeld de eerste opmerking reeds zelf gemaakt hebben, maar niet ieder leest een couranten-artikel aandachtig en het gevaar bestaat, dat onwillekeurig na enkele dagen of weken een vage herinnering achter blijft, dat Suriname toch eigenlijk nog een slavenkolonie is, zuchtende onder een heirleger van misbruiken. En dat is niet zoo. In de West zullen weinig koloniën zijn, waar de nakomelingen van de slaven van 1863 zooveel te zeggen hebben, waar zoo met hunne, — niet altijd even gefundeerde — meeningen wordt rekening gehouden, waar zoo hunne gevoeligheden ontzien worden. En dat geschiedt, dank zij het humane Nederlandsche bewind. Om de groote tegenstelling met andere streken, waar blanken en kleurlingen naast elkaar wonen, te zien, herinnere men zich maar even de werkstaking der Engelsche nurses in het hospitaal te Mafeking, toen een gekleurde arts een operatie zou verrichten. Zoo iets is in Suriname ondenkbaar; daar heeft men andere opvattingen omtrent de verhouding van blanken en gekleurden.

Wat ons vooral gehinderd heeft in die bladzijden uit de Koloniale Geschiedenis is de indruk, dien zij wekken, dat vóór de komst van Van den Bosch het in Suriname een Augiasstal was en, dat al h[...] vuil, dat daar lag opgehoopt, er gebracht was d[...] de Hollandsche ambtenaren en vooral de hoo[...] ambtenaren. Het was bekend, dat een onderd[...] — een gering onderdeel trouwens, — van Van d[...] Bosch' opdracht was, zooals reeds in de rub[...] Curaçao vermeld werd, na te gaan, in hoeverr[...] beschuldigingen van den geschorsten Gouver[...]ments-Secretaris J. G. Ringeling, schoonzoon [...] wel van den Gouverneur De Veer, waarheid be[...]ten en verbetering en bestraffing eischten. Die b[...]schuldigingen spaarden zelfs den Gouverneur ni[...] een man, die een uiterst eervolle staat van die[...] kon toonen, als officier, als bewindvoerder in [...] West en als Gouverneur van de Goudkust. Van [...] Bosch onderzocht de beschuldigingen, hoorde [...] gebrachte getuigen *in het bijzijn van den aankl[...]* en het resultaat was, dat Ringeling ontslagen w[...] en dat hij, indien hij zich rustig hield, in Surin[...] mocht blijven als geadmitteerde vreemdeling. Z[...] veel was er waar van die fameuse beschuldi[...]gen, die voor het grootste deel op praatjes beru[...] en voor een ander deel ingegeven waren d[...] wraakzucht over de schorsing. Dat, wat Ringel[...] betreft; over Halberstadt zwijgen wij liever. All[...] zouden wij wel willen opmerken, dat een amb[...]naar, die optrad, zooals hij deed, volgens het [...]kel, dankbaar mocht zijn, dat de Commissa[...] Generaal hem niet onmiddellijk schorste en [...] hij meer kreeg dan hij verdiende, toen hem [...] lang aanhouden, ten slotte *f* 1800.— 's jaars w[...] toegelegd.

Waarom komen wij nu in het K. W. op tegen [...] voorstellingen van Surinaamsche toestanden in „De [...] Indische Verlofganger"? Om twee redenen. „De In[...]dische Verlofganger", de naam duidt het vold[...]de aan, richt zich vooral tot belangstellenden, [...] langer of korter tijd in de Oost hebben door[...]bracht. Het K. W., het orgaan van „Oost en West" [...] vraagt gelijke belangstelling voor onze Aziatisch[...] en Amerikaansche gebiedsdeelen. Maar de vo[...]naamste reden is deze. In ons artikel van 21 [...] doelden wij daar reeds op, toen wij schreven, [...] helaas, de inzichten van den Heer Lichtveld in [...]riname door velen gedeeld werden. Die velen, dat [...] zijn degenen, die de meening voorstaan, [...] Holland eigenlijk weinig goeds kan komen. [...] meenen, dat Suriname, of eigenlijk de West in [...] algemeen, een toevluchtsoord is voor diegenen, [...] in het moederland niet willen deugen of reeds o[...] tuigende bewijzen van onbekwaamheid gege[...] hadden. Dat moge in de 17e en wellicht in de [...] eeuw zoo geweest zijn, thans is het niet meer [...] En, zelfs in Van den Bosch' tijd, een eeuw gele[...] was het niet meer zoo. Natuurlijk, onder een a[...]tenarencorps van eenige honderden komen o[...]twijfeld wel verkeerde elementen voor. Die wa[...] er ook in Van den Bosch' tijd, getuige Ringeling [...] Halberstadt. Maar, den indruk te wekken, [...] weerlooze burgers aan allerlei afpersingen b[...]stonden, dat de hoogste ambtenaren, Hollanders [...] van afkomst, eigenlijk een georganiseerde roo[...]bende vormden, dat is ten eenenmale onjuist. V[...] den Bosch ontsloeg of verplaatste er eenigen, [...] daarvoor had hij zijn goede redenen, in de allere[...]ste plaats het streven naar bezuiniging, dat h[...] door den Koning was voorgeschreven.

Het artikel van Mevrouw Vis—Janssen van B[...] nu wekt, — wij herhalen het, ongetwijfeld tegen [...] bedoeling van de schrijfster, — den indruk, dat [...] toestand in het Surinaamsche ambtenarencorps [...] 1828 was, zooals wij hierboven schreven. En [...] dan onwillekeurig tot de gevolgtrekking, dat het [...] tegenwoordig eigenlijk nog een „repaire" is, en [...] de verzuchting „quel plaisir d'être fonctionnaire" [...] eigenlijk bittere ironie inhoudt. Ongetwijfeld, iede[...] „fonctionnaire" wordt wel eens het slachtoffer [...] beslissingen van hooger hand, die hij anders [...] wenscht had; iedere ambtenaar moppert wel e[...] en weinigen zijn er, wier loopbaan steeds over [...] zen gaat. Maar,... de bovengenoemde beslissing[...] in het algemeen aan te duiden, als afkomstig [...] een „régime arbitaire", of den schijn te wekken, d[...] die willekeur nog steeds mogelijk en denkbaar [...] de schrijfster houde ons ten goede, dat wij da[...] tegen opkomen. En dat doen wij vooral, omdat [...] ervaren hebben, dat zeer velen tot het koesteren [...] propageeren van die meening maar al te zeer [...] neigd zijn. En Van den Bosch, èn Cantzlaar en [...] de hoogst eervol ontslagen Gouverneur De Ve[...] namen hunne beslissingen na rijpelijke over[...]weging, en, voor zoover wij nu, na honderd ja[...] kunnen zien, zonder aanzien des persoons. En d[...] goede gewoonte heeft, im groszen und ganzen, h[...]

naamsche Gouvernement, voor zoover wij er kunnen oordeelen, steeds gevolgd. Fouten wor ongetwijfeld hierbij gemaakt; geen mensch, niet de hoogste gezaghebber, is onfeilbaar. Maar Nederlandsch bestuur, hetzij in Oost of West, elt men zich toch altijd min of meer veilig, ook riname. Wij kunnen niet nalaten hier te her- wat wij reeds vroeger schreven: Een Dorado iname nog niet, maar nog veel minder een kolonie, bestuurd door een samenraapsel van waardigen. En een artikel, als deze bladzijden de Westindische geschiedenis, levert het ge- op, dat het bij den niet zeer aandachtigen le- die bovendien met de toestanden daarginds op de hoogte is, den indruk doet ontstaan, dat nu toch eigenlijk nog niet veel beter is dan verteld wordt, dat het honderd jaar geleden . Onze ervaring en ongetwijfeld die van vele eren is anders. En wel, dat niet „het stiefkind der Nederlands Koloniën weer zijn oude gedaan- aannam...... met den achteruitgang van Suri- e als gevolg.” Maar integendeel, dat Holland trouwen kan op de menschen, die het daar heeft. dat, als van achteruitgang gesproken moet wor- die aan heel andere oorzaken, dan aan mis- ken moet toegeschreven worden. Vertrouwen het moederland is echter niet genoeg, om van name een tweede Oost-Indië te maken. Daar- is meer noodig, in de allereerste plaats daad- kelijke, practische hulp, waarop door diegenen, den toestand daar kennen, zooals hij inderdaad voortdurend aandringen.

ieuwer-Amstel, Augustus 1927.

en nuttige uitgave voor historici.

—o—

or het Algemeen Rijksarchief is uitgegeven een je: *De Archieven van de Compagnieën op Indië 1594—1603*, van de hand van den Rijks- varis Mr. R. Bijlsma. Dit voortreffelijke werk- van groot nut blijken voor hen, die dit tijd- onzer koloniale geschiedenis wenschen te deeren. Het geeft een duidelijk overzicht van anwezige archivalia, systematisch gerangschikt de verschillende Compagnieën en voyages. Be- een Algemeene Inleiding, waarin Mr. Bijlsma werkwijze omschrijft, volgt bij elke Compagnie een bizondere Inleiding, die ook naar de voor- ste literatuur verwijst. De verschillende in- ties, journalen, resoluties etc. worden dan ver- kort en duidelijk omschreven en, waar dit lijk was, wordt de naam van den schrijver emd. Achtereenvolgens komen in behandeling:

Compagnie van Verre; 1594.

Oude Oostindische Compagnie van 1598, elke in 1600 vereenigd werd met

Nieuwe Brabantsche Compagnie van 1599 de *Eerste Vereenigde Compagnie op Oost-Indië te Amsterdam.*

Compagnie op Oost-Indië te Middelburg; 00.

Oostindische Compagnie te Delft; 1601.

or zoover deze Compagnieën meer dan één ge organiseerden, zijn de stukken voyages- ze (eventueel ook schips- en logesgewijze) ge- eerd.

geheele inventaris omvat 175 nummers en is dend overzichtelijker dan de vroeger gebruik- chreven inventaris. Men is omtrent de plaat- van elk stuk in schip, voyage en Compagnie ddellijk georiënteerd.

arschijnlijk ten overvloede zij er hier op ge- , dat in deze inventarisatie niet alle papieren omen, welke historisch tot de nalatenschap- an onze Vóórcompagnieën behooren, zooals Bijlsma op blz. 4 van zijn Inleiding ook zegt. n de archieven dier Compagnieën zijn beschre- welke later in het archief der Vereenigde Ind. Comp. zijn opgenomen en ten slotte met ezittingen en schulden dezer laatste aan den gekomen zijn. Immers slechts deze stukken ren in juridischen zin tot ons Staatsarchief. — overigens slechts weinige — papieren van Vóórcompagnieën, welke later geen deel heb- uitgemaakt van het archief der Vereenigde C. (zooals die van Ten Haeff, De Moucheron, er van Noort, e.a.) komen dus in deze inven- tie niet voor.

Dr. F. W. STAPEL.

Johannes Baptista Cleerens.

Een Vlaamsche generaal in het O.-I. leger,

door

S. KALFF.

—o—

(Slot).

Op 29 Febr. 1830 kwam generaal de Kock van Batavia ter hoofdplaats Magelang, en liet Dipo Negoro uitnoodigen tot een samenkomst aldaar. Deze toonde zich daartoe bereid, mits hij nog denzelfden dag naar zijn kwartier te Minoreh kon terugkeeren. Cleerens wist hem echter te belezen om vooreerst te Magelang te blijven, waar de noodige gebouwen voor zijne huisvesting en die van zijn gevolg waren gereedgemaakt. Cleerens, aan 't hoofd van 300 huzaren, stelde den bereden „sultan van Java” aan den opperbevelhebber voor, doch de samenkomst bleef zonder gevolg. Want het voornaamste der Javaansche godsdienstfeesten was ingevallen en Dipo Negoro, vóór alles geestdrijver, verklaarde dat het in dien tijd der vasten den geloovigen Mohamedaan niet geoorloofd was om zich met wereldsche zaken bezig te houden. Zijne komst behoorde eerder als eene vormelijkheid, eene huldiging van de etikette aangemerkt te worden. Later kon men over de zaken van oorlog en vrede handelen.

Ongeveer eene maand duurde dit religieuse feest; waarvan de wijding intusschen niet belette, dat het getal zijner gewapende volgelingen bij den dag vermeerderde. Een duizendtal Javanen sloten zich, in weerwil van de door Cleerens gestelde voorwaarde, bij zijn gevolg aan. Eindelijk, den 28 Maart 1830, had de tweede samenkomst plaats, doch 't scheen wel dat Dipo Negoro het er op toelegde om ook deze te doen mislukken. Zooveel uitvluchten werden door hem gezocht, en zoozeer vermeed hij het onderwerp van den vrede — maar er was voor gezorgd hem ditmaal den pas af te snijden. Met nadruk stelde generaal Kock de tooneelfrase: „Verklaar u nader!” Het stond er nu op de voorwaarden zijner onderwerping te noemen; en na ruggespraak met zijne priesters noemde hij als de voornaamste: zijne erkenning door de regeering als hoofd van den Mohamedaanschen godsdienst met den sultanstitel.

Daarmee velde hij zijn eigen vonnis, want op dezen zelfden eisch waren reeds vroegere onderhandelingen afgestuit. Hoofd van den godsdienst waren, ieder in zijn eigen rijk, de keizer van Soerakarta en de sultan van Djokjakarta; 't behoorde tot hunne erfelijke waardigheid, en de regeering wenschte niet de dwaasheid te begaan om aan een opstandeling de macht van een paus in de Middeleeuwen te verleenen. De Kock trok aanstonds partij van de situatie. Hij antwoordde den halstarrigen geestdrijver dat deze door zijne vroegere gedragingen, en thans weder door het stellen van eischen, welke hij wist dat niet vervuld konden worden, alle vertrouwen verbeurd had. Thans was de maat vol; hij had zich als staatsgevangene te beschouwen, en gereed te maken voor de reis naar Batavia.

Dipo Negoro protesteerde met hevigheid. Hij beriep zich in de eerste plaats op de toezegging van Cleerens, die hem een vrijen terugkeer van de plaats van samenkomst gewaarborgd had, voor 't geval dat de onderhandelingen zonder gevolg mochten blijven. Voorts dat hij vrijwillig hier ter plaatse verschenen was, en recht had om behandeld te worden als parlementair. Tot zijn gevolg zich keerende vroeg hij, of men aldus zou toelaten dat de Hollanders zich van zijn persoon meester maakten? Slechts een onheilspellend stilzwijgen volgde, want de Nederlandsche troepen hielden het huis der samenkomst bezet, en zijne eigene volgelingen waren reeds ontwapend — de Kock had van te voren zijne maatregelen genomen. Met oostersch fatalisme onderwierp zich ten slotte de „sultan van Java”' aan zijn lot en aanvaardde de reis naar Batavia, van waar hij in ballingschap naar Menado, later naar Makassar gezonden werd.

Een Javaansche kunstenaar, de bekende Raden Saleh, vervaardigde later naar deze gebeurtenis zijne schilderij „De gevangenneming van Dipo Negoro”. Door den beslissenden stap van generaal de Kock werd een einde gemaakt aan een oorlog, die bijkans vijf jaren had geduurd, aan het O. I. leger 15.000 menschenlevens had gekost en 20 millioen aan de schatkist. Blijkbaar had de regeering, nu men den leider van den opstand op eene bepaalde plaats met

eene betrekkelijk geringe strijdmacht vast had, zich deze kans om een eind aan de zaak te maken niet laten ontgaan. Prof. Veth schreef er van in zijn *Java*:

„Omtrent de nuttigheid der gevangenneming van Dipo Negoro kan weinig twijfel bestaan, maar of zij de goedkeuring van een Aristides zou hebben weggedragen is een vraag, die niet zoo gemakkelijk is te beantwoorden".

Evenzoo was het twijfelachtig of een Aristides zou hebben goedgekeurd een vroegeren maatregel der regeering, waarbij eene som van 20.000 Spaansche matten (ongeveer *f* 50.000) met een eeretitel en landerijen werden uitgeloofd als prijs aan dengene, die Dipo Negoro levend of dood in hare handen zou stellen. Een prijs op zijn hoofd derhalve! Met zulke maatregelen keerde men immers terug tot de oorlogsmethoden uit de dagen van Alva.

Non tali auxillio! — had hier de leus behooren te zijn.

Op Cleerens rustte in dit geval geen blaam. Waarschijnlijk had hij Dipo Negoro een vrijen aftocht wel toegezegd; anders zou de sluwe Javaan zich niet zoo dicht bij het hol van den leeuw gewaagd hebben. Maar zoo die belofte verbroken was geworden, niet door hem. Hij was gedésavoueerd geworden door een superieur, die Dipo Negoro's protest voor kennisgave had aangenomen. Zelf had deze zich schuldig gemaakt aan schending der overeenkomst met Cleerens door heimelijk zijn aanhang te vermeerderen; doch al had hij dit niet gedaan, de afloop zou vermoedelijk niet anders geweest zijn. Immers, „la raison du plus fort est toujours la meilleure".

Spoedig na het einde van den oorlog, vertrok Cleerens met verlof naar Nederland; maar te voren trad hij te Batavia in het huwelijk met Josephine Catharina Clara Cassa. Vermoedelijk was zij eene dochter van dien baljuw van Batavia, A. A. Cassa, van wiens overlijden gewag wordt gemaakt in de *Brieven* van mr. H. J. v. d. Graeff, inspecteur van den Raad van Financiën en later lid van den Raad van Indië. Naar 't schijnt was 't eenigszins twijfelachtig of al de kinderen van de weduwe Cassa wel uit een wettig huwelijk gesproten waren; althans, bij de Weeskamer scheen die twijfel te bestaan, en daarmee de vraag of, bij 't overlijden des vaders, alle kinderen wel gerechtigd waren om te deelen in de nalatenschap. Buitenechtelijke kinderen zouden daarvoor niet in aanmerking komen. De secretaris van den Raad van Financiën, mr. I. Bousquet, schreef hierover aan zijn vriend v. d. Graeff:

„De dood van Cassa — men spreekt hier van zekere pogingen, die een der directeuren van het Weduwenfonds wil doen om te bewijzen, dat eenige kinderen van mevrouw Cassa niet in de termen vallen als weezen onderstand te genieten. Pauvre homme! hij weet dus niet dien gulden, en bij alle vrouwen in gouden letters op haren buikband geschreven regel, die alleen genoeg is om Justianus onsterfelijk te maken: *Patrem esse quem nuptiae demonstrant*. (De vader is hij, die door het huwelijk als zoodanig wordt aangewezen).

In Nederland kwam Cleerens op een tijdstip, dat de oorlog tusschen Noord en Zuid, tusschen Holland en België en de splitsing der monarchie nog niet tot een eind was gekomen. 't Was aan den vooravond van den Tiendaagschen Veldtocht; en hoewel hij een burger was van dat Antwerpen, waar op 5 Febr. 1831 van Speyk zijn kanonneerboot met vriend en vijand in de lucht had laten vliegen, waar de omwentelingspartij zich reeds het jaar te voren van de stad had meester gemaakt en alleen Chassé de citadel nog bezet hield, hij stelde zich aanstonds in dienst van het beginsel der legimiteit. Trouwens, welke zijne sympathieën ook waren voor de zaak van zijne landgenooten, als Nederlandsch hoofd-officier was hij door zijn eed aan den koning gebonden. Alleen door zijn ontslag te nemen had hij zich kunnen vrijmaken, en dien weg wilde de jonggehuwde kolonel blijkbaar niet uit. Gedurende korten tijd trad hij op als chef van de 1ste divisie van het Nederlandsche leger, doch bekwam spoedig machtiging tot het formeeren van een korps vrijwilligers, bekend onder den naam „jagers van Cleerens", en dat grootendeels uit Belgische deserteurs bestond. Na de gevechten bij Hasselt, Leuven en Bautersem drong het Hollandsche leger tot op 2 uren afstands van Brussel door; het beleg van de hoofdstad was ophanden. Doch het optreden van den Engelschen gezant en de nadering van 30.000 man Fransche hulptroepen onder den maarschalk Gérard deed de kans keeren, en beslechtte feitelijk de afscheiding van België. „Tegen een bakoven is 't niet goed gapen" — en tegen het verbonden Frankrijk en Engeland gevoelde „Willem de Koppige" zich geen portuur.

In zijne heugenissen aan dien Belgischen veldtocht vond Cleerens later de stof voor beschouwingen, waarop hij in de afzondering van Amboina zijn bezoekers placht te onthalen. Hij was een van die veteranen, welke gaarne teren op hunne militaire herinneringen, *fighting their battles again*. Multatuli wist daarvan te verhalen:

„De tiendaagsche veldtocht was hem 'n doorn in het vleesch. Dat terugtrekken van 't Hollandsche leger op kommando van Sir Robert Adair en van Belliard (gezanten van Engeland en Frankrijk)...

„Begut, joenge, 't was zoe hard veur me. Ik begont juist wat order ien m'n troep te kragen... en ze wilden wel vooreut. Die dertigduzend Franschen onder Gérard zoden uns geen kiend gemoakt hebben, mient ge wel?

„Zoo sprak Cleerens. Misschien vinden sommigen dat hij zich anders had behooren uit te drukken. Ik oordeel niet, en geef den nagalm uit dien verleden en bijna vergeten tijdvak, zooals ik dien opving. De historieschrijver heeft het recht niet z'n poppen aan te kleeden naar de mode van den dag..."

Enkele jaren na deze Belgische campagne was hij rijp geworden voor bevordering. Hij werd in 1835 benoemd tot generaal-majoor, doch met het bedenkelijk toevoegsel: „titulair". Zijn werkkring bleef die van kolonel, en toen hij later gepensioneerd werd ontving hij kolonelspensioen, niet dat van generaal-majoor. Zijne bevordering verschafte hem weinig meer dan een titel, en een vierde ster op zijnn kraag. Hetzij dat hij in het Hollandsche klimaat niet meer aarden kon, of dat de drang zijner vrouw, in Indië geboren en getogen, eenigen invloed op hem uitoefende, of dat de belangen van het door hem opgerichte jagerkorps in 't spel kwamen, hij keerde in 1835 naar Indië terug, aan het hoofd van dat korps. Hij bleef daarover eenigen tijd in het garnizoen te Batavia het bevel voeren, doch werd reeds in 't volgend jaar benoemd tot militairen kommandant van Sumatra's Westkust. Dit was een belangrijke post, een gewest waar, bij de vrijheidlievende en dweepzieke bevolking van het binnenland, vaak onweer aan de lucht was. Verscheidene militaire expedities zouden noodig zijn om die bevolking, en eene invloedrijke priesterkaste onder de knie te krijgen. Doch bij de krijgsmansdeugden, genoemd in het devies van de Militaire Willemsorde op de borst van Cleerens, kwam het Beleid zooveel meer op den voorgrond dan Moed en Trouw. En hetzij dat het Cleerens aan die kwaliteit schortte, hetzij dat zijne verhouding tot den gouverneur van Sumatra's Westkust er toe bijdroeg, lang hield hij 't op dien post ni-t uit. In 1836 benoemd, werd hij reeds in 1837 van zijn bevel ontheven, en tevens op pensioen gesteld.

Zijne militaire loopbaan was daarmee besloten, maar nog niet zijn openbaar leven. Zijn naam bleef op de lijst der verdienstelijke veteranen van het O.-I. leger, en werd ook niet vergeten door koning Willem II, die eenmaal tijdens den Belgischen opstand zijn krijgsmakker was geweest. Volgens een zijner tijdgenooten zou die vorst, bij Cleerens' vertrek naar Indië, hem de keus hebben gelaten tusschen een gouvernements-suikercontract en eene residentsplaats; twee manieren om binnen enkele jaren *homme arrivé* te worden. En naar 't schijnt bleven die invloeden ten zijnen gunste ook na zijne pensioneering doorwerken. Had hij 't gewild, hij had toen naar zijne geboortestad Antwerpen kunnen terugkeeren; zijn kolonelspensioen zou daarvoor wel voldoende zijn geweest, want een zwaar huishouden had hij niet. Zijne vrouw had hem twee zoons geschonken, Willem Frederik en Henri, zoomede eene dochter, Constance. Met dat pensioen en 't geen hij in Indië *more majorum* zich bijeen vergaard mocht hebben, met zijn rang als generaal-majoor titulair had hij in zijne geboortestad op eene verzekerde positie mogen rekenen. Doch in dat jaar van zijne pensionneering was hij nog slechts een goede vijftiger; hij meende met het leven nog niet afgerekend te hebben. Hij meende den Staat — en zichzelven — nog wel eenige diensten te kunnen bewijzen; waarbij de uitkomst hem in het gelijk stelde. Hoewel afgevoerd van de officierslijst van het O.-I. leger, bleef hij bij de Indische regeering op de lijst der „aanbevolenen", en werd in 1846 benoemd tot resident van de Preanger Regentschappen. 't Was de grootste van de

sche residenties; tevens een der schoonste en voordeeligste; het ambt woog wel op tegen een ...ercontract. De standplaats van den resident destijds Tjianjor (later Bandoeng), de cultuur...nten in een zoo uitgestrekt gewest, waar zoo... producten voor de Europeesche markt wer...teeld, maakten de Preanger tot eene begeer...esidentie. Haast zoo begeerlijk als Cheribon, ...er bekend als het „houtrijk en leeftochtich ...chap" en als de hoogste prijs uit de Indische ...gnemast.

...ch zou 't slechts voor kort wezen. De waardig... van gouverneur was altijd hooger dan die van ...dent; toen nog in 't zelfde jaar de post open ...m van gouverneur der „kruidige Molukken" ...d Cleerens daarvoor aangewezen. Hij kon toen ... gouden pajong, dien hij zich nauwelijks aan...haft had, aan een ander overdragen en naar ... standplaats Amboina vertrekken.

...oo lucratief als de Preanger was dit gouverne...nt, feitelijk een buitenpost, niet; want de dagen ...en lang voorbij waarin de peper nog peperduur ... kruidnagelen en notemuskaat op een goud...altje werden afgewogen. Evenwel, 't had zijne ...heidene voordeelen. Voor Indië gold ten allen ... het oude spreekwoord: „Tes een quaet lant, ... niemant voordeel en heeft"; zulk een land was ... allerminst. Doch het gewest was geïsoleerd, ...t de dagen der O.-I Compagne zeer in beteeke... verminderd, met de gebrekkige verkeersmidde... van dien tijd moeilijk bereikbaar en leverde den ... weinig profijt op. De uitgaven voor forten en ...zoenen, voor de bestrijding der zeerooverij, ... het militair en ambtelijk personeel, gingen ... de schrale winsten heen. Het leven was er een... en emotieloos, de vermaken waren er veelal ...n de scherts geenszins van goeden huize, het ...ectueele peil der burgerij, waaronder een be...rijk halfbloed-element, stond niet zeer hoog. ...e 't Cleerens' eerzucht geweest liever de eerste ...n kleine plaats dan de tweede in Rome te wil...zijn, dan zou hij die illusie hier verwerkelijkt ...en gezien. Want hij was hier de eerste ma...aatspersoon in een kleinen archipel, met alleen ...egeering te Batavia boven zich — en Batavia ...op een afstand van vele dagen, ja weken ...ns.

...er, bij zijne „geruste prefecturen", bracht hij ...en viertal jaren door. Op Batoe Gadjah (Oli...steen) het buitenverblijf der gouverneurs bij ...hoofdplaats Amboina, ontving hij nog bijwijlen ...zoeken hetzij van den état major van vreemde ...gsschepen, die een vluchtig bezoek aan deze ...rische eilandengroep kwamen brengen, hetzij wereldreizigers of natuuronderzoekers, hetzij beschaafde ambtenaren, *a chosen few*, uit zijne ... omgeving. Doch naar 't schijnt timmerde ...elf in zijne nadagen niet hoog meer; de kaars ...in de pijp gebrand. Op 15 April 1850, toen hij ...leeftijd van 65 jaren bereikt had, kwam hij te ...lijden. Bij zijne plechtstatige uitvaart werden ... ordeteekens van de M. W. O. en den Ned. ...w op de kist gelegd, en van beiden mocht ge...worden dat ze in zijn geval niet behoorden ...a *quincaillerie des rois*, geschonken uit ijdel ...betoon, maar dat het devies „voor moed, be...en trouw" waarheid sprak.

...e naieve oude generaal" — zoo stond hij in ...tuli's herinneringen te boek. Tevens als een ...die meer berekend was voor de taak van den ...man dan voor die van den kolonialen regent, ...geschikt om den Staat te dienen met de sabel ...en handhaver van 't gezag dan met de pen ...en administrateur. Zelfs scheen deze resident ...uverneur, die in zijne jonge jaren bij de mili... administratie had gediend, juist een afschrik ...administratief werk te hebben, en meer nog ...het duiveltje der bureaukratie. Multatuli ver... van dezen voormaligen *sabreur* en huzaren...te:

...ch, diezelfde man zat zoo bitter in angst ... papier! Ik heb hem bijna krankzinnig ge...bij 't staren op 'n bundel besluiten van de ...eene Rekenkamer: „*den Gouverneur der Mo...che Eilanden, gewezen Resident der Preanger ...tschappen*, ten-fine van beantwoording en ...dering."

...ent ga me seggen, joenge, wat ze doch mie...met hoen ten-fine? Doar en ies niks faains ien, ...mi, mient ge wel?

... heb hem zien *sidderen* bij 't openen van of...le stukken, die hem begroeven onder admi...tieve subtiliteitjes.

„Ga koent doch nie oal dien pinnelikkers oep den soabel roepen, mient ge wel?

„Dit had-i graag gedaan, waarachtig!

„Maar men zou hem geantwoord hebben met de vraag, op welk staatsblad-artikel zoodanig voorstel tot ... afdoening eener administratief-financieele kwestie berustte?"

Enz.

Volgens den schrijver van *Max Havelaar*, die hem in ieder geval persoonlijk kende, deugde Cleerens zelfs niet voor „rijk-worder"; iets waarvoor de meeste ambtenaren, officieren en particulieren in Indië zich tamelijk geschikt achten. Welnu, de ontstentenis van die algemeene drijfveer, de jacht naar het geld, ontsierde dit karakter voorwaar niet. Zoo zijne figuur thans, op een eeuw afstands, ook verbleekt moge zijn, overschitterd door de grootere figuren uit zijn bewogen tijd, in de jaarboeken der Indische krijgsgeschiedenis heeft hij eene eervolle plaats behouden. En aan de muren eener Indische *Ruhmeshalle* — wanneer ooit door de tweede koloniale mogendheid ter wereld zulk eene instelling wordt opgericht — zal zijn beeld in de reeks der mannen van beteekenis niet vergeten mogen worden.

Voordrachten over de Geologie van Nederlandsch-Indië

door

Dr. L. M. R. RUTTEN.

—o—

Na zijn terugkomst, na eenige weken uitstedigheid, maakt Jhr. Sandberg, de schrijver van het artikel, voorkomende in ons blad van den 25 Augustus j.l., er ons opmerkzaam op, dat tusschen den titel van bovengenoemd werk en de woorden „door Jhr. Dr. C. G. S. Sandberg", uitgevallen is het woordje „Boekbespreking", waardoor de titel op 't eerste gezicht den indruk zou wekken dat de „voordrachten" door hem, in plaats van door Prof. Rutten zouden zijn gehouden. Hoewel uit den tekst, onmiddellijk volgend, blijkt, dat zulks niet 't geval is, willen wij voor de goede orde daarop hierbij nog even de aandacht vestigen. *Red.*

Van Week tot Week.

Dinsdag 6 tot Maandag 12 September.

De persconferenties gehandhaafd. Op de jongste persconferentie (van 8 dezer) heeft, volgens een Aneta-telegram, de Gouv.-Gen. verklaard, dat de bezwaren die tegen de persconferenties geopperd waren, ernstig overwogen zijn. De conclusie is echter, dat de bezwaren niet opwegen tegen de voordeelen, mits het voor de pers bestemde schriftelijke verslag eerst goedgekeurd wordt. De volgende conferentie is bepaald op 12 Oct.

De Gouverneur-Generaal op reis. De landvoogd is, vergezeld van zijn drie dochters en zijn beide adjudanten, den 10en Sept. met het s.s. Wega van Tandjong Priok vertrokken naar Makassar voor zijn reis door den Oostelijken Archipel, welke ongeveer een maand zal duren.

Studiereis naar Nederland. Naar het Haagsche Aneta-kantoor verneemt, is Mr. S. Cohen Fzn., oud-regeeringscommissaris voor de bestuurshervorming in Ned.-Indië te 's-Gravenhage, aangewezen als raadsman van den regent van Bandoeng, R. A. A. Wiranata Koesoema en het districthoofd in de res. Sum. Westkust Darwis Kalar Datoek Madjo Lelo, die voor een studiereis naar Nederland zijn vertrokken.

J. M. Schmitz †. In den ouderdom van 78 jaar is te 's-Gravenhage overleden de heer J. M. Schmitz, gep. kapitein der genie van het O.-I. leger en directeur der N.V. cultuuronderneming Tegallega.

De Carpentier Altingstichting te Weltevreden. Onder groote belangstelling en in tegenwoordigheid van vele autoriteiten is den 8en dezer het 25-jarig bestaan van de Carpentier-Altingstichting te Weltevreden plechtig herdacht. Bij deze gelegenheid is mej. C. M. Ladage, directrice van het aan die stichting verbonden Pensionaat voor meisjes, benoemd tot ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

Majoor J. N. Broese, gep. Op zijn verzoek zal de majoor der inf. van het O.-I. leger J. N. Broese, den 1en October den dienst met pensioen verlaten.

J. J. Boeye †. Te Scheveningen is, in den ouderdom van 73 jaar, overleden de heer J. J. Boeye, oud-controleur der in- en uitvoerrechten en accijnzen in Ned.-Indië. De overledene was officier in de Orde van Oranje Nassau.

President van het Hooggerechtshof. Mr. F. D. E. van Ossenbruggen is benoemd tot president van het Hooggerechtshof van Ned.-Indië. (Aneta, 7 Sept.).

Gratie verleend. Aan den communist, die door den Landraad te Laboean op 14 Juni wegens moord tijdens de onlusten ter dood veroordeeld was, is gratie verleend. (Aneta, 7 Sept.).

Terechtstelling van drie communisten. Aneta seinde dd. Batavia 8 Sept. dat op dien dag in de gevangenis te Tjiamis het doodvonnis voltrokken werd aan drie communisten, die door den Landraad ter dood veroordeeld waren, welk vonnis door den Gouverneur-Generaal bekrachtigd was.

Kolonel O. L. Brewer gepens. Op zijn verzoek is met 1 Dec. a.s. eervol ontslag uit 's Lands dienst verleend aan den met verlof in Europa vertoevenden kolonel der artillerie O. L. Brewer, gewezen adjudant van den Gouverneur-Generaal, onder dankbetuiging.

De Jeer ontoerekenbaar? Aneta seint dat de Raad van Justitie heeft gelast dat de hoofdopzichter bij de gemeentewerken te Batavia De Jeer, die betrokken was bij het plan om in den nacht van 17 op 18 Juli een opstand te verwekken, in observatie zal worden opgenomen in het krankzinnigengesticht te Buitenzorg.

Dr. Tjipto Mangoenkoesomo. Blijkens eene mededeeling van den Gouv.-Generaal op de jongste persconferentie is omtrent het voorstel om Dr. Tjipto Mangoenkoesoemo (die in betrekking stond tot bovengenoemden De Jeer) te interneeren, nog geen beslissing genomen.

Aankoop van een particulier land. Aneta seint dd. Batavia, 6 Sept. De kosten van aankoop door de Regeering van het particuliere land Bolang (een van de Baudlanden in het Buitenzorgsche) worden op 2.8 millioen gulden geschat.

Congres „Institut International d'Anthropologie. Van 20—29 Sept. wordt te Amsterdam het 3e Internationaal Anthropologisch Congres gehouden; de bijeenkomsten vinden plaats in het Koloniaal Instituut. Het uitvoerige programma vermeldt o.a. een voordracht (met lichtbeelden) van Prof. Dr. N. J. Krom over Hindoe-Javaansche kunst op Dinsdag 20 Sept. om 8 uur n.m., benevens eene uitvoering van Javaansche dansen om 9 uur.

Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt.

De Eerste Jaarmarkt-tentoonstelling te Djokdjakarta.

I.

Op Zaterdag 30 Juli j.l. werd de eerste Djokjasche Jaarmarkt officieel geopend door Z. H. den Sultan van Djokdjakarta.

De „Midden-Java-redacteur" van het „Soerabajaasch Handelsblad" schreef daarover in een reeks artikelen een uitvoerig verslag, waaraan wij het volgende ontleenen:

Toen de Sultan precies om negen uur met zijn gevolg aankwam, in het hoofd-restaurant op het tentoonstellingsterrein, dat op feestlent was ingericht, bevonden zich daar reeds Resident en mevrouw Jasper, de dames en heeren leden van het bestuur der Jaarmarkt-vereeniging, Prins Pakoe Alam, vertegenwoordigers van Prins Mangkoenagaran, van den Soesoehoenan van Soerakarta, van het departement van Landbouw, Nijverheid en Handel, de plaatselijke militaire commandant, overste Van Reenen, voorts vele ambtenaren en vooraanstaande personen uit de Vorstenlandsche cultuurkringen, het Volksraadslid Raden Dwidjosewojo (secretaris van den Sultan) en vele anderen.

Nadat het gezelschap was gezeten, nam de voorzitter van het Jaarmarkt-bestuur, de heer Westra, Ass.-Resident van Djokdja, het woord en zeide onder meer:

„Het woord Djokjasche jaarmarkt klinkt velen van ons nog vreemd in de ooren. Wij zijn zoo gewend aan onze *Sekatèn*.

„Het *Sekatèn*-comité was begonnen met het invoeren van een kunstnijverheidafdeeling welke op een bescheiden schaal bleef werken.

„De tentoonstelling en de *toekangan* bleven beperkt tot de producten dezer residentie, tot plotseling door u, resident, de knoop werd doorgehakt en de kunstnijverheidtentoonstelling werd gescheiden van *Sekatèn*.

„Het spreekt vanzelf, dat in onze rustige, gemoedelijke stad van inwoning een dergelijke ommekeer veel stof opleverde voor critiek en met spanning werd afgewacht, hoe zoo iets tot stand gebracht kon worden.

„Toen wij echter hoorden op de verschillende vergaderingen, wat er zoo al moest gebeuren, begrepen wij pas, wat eigenlijk een kunstnijverheidtentoonstelling is en naarmate de voorbereidingen vorderden, groeide de belangstelling niet alleen, maar ook de lust van de comité-leden om mede te helpen tot het bereiken van het doel.

„Resident, uw bewonderenswaardig organisatietalent, uw onvermoeide ijver hebben gemaakt, dat een jaarmarkt tot stand kon worden gebracht, zooals in geen enkele plaats in Indië nog is geweest.

„Behalve uit verschillende deelen van Java, Madoera en Bawean werden de kunstproducten naar Djokjakarta gezonden uit Bali, de Timor-archipel, Zuid- en Midden-Sumatra, Banka, Riouw Archipel, Zuid-Celebes, de Sangiradjalanden, Noord-Celebes en de Sangi-eilanden. De doelstelling van de jaarmarkt, bevordering van de Inlandsche kunstnijverheid, is door u ten volle bereikt en ik twijfel niet of door vergelijking van de kunstnijverheid, van hier en elders, zullen in Djokjakarta gunstige resultaten in de toekomst worden bereikt.

„Resident, door uw initiatief is deze jaarmarkt tot stand gekomen; u heeft vele nachtrusten opgeofferd om de tentoonstelling te doen slagen, maar u heeft hiermede bereikt, dat een zeer belangrijk deel van de bestuursbemoeienis ten bate van de Inlandsche bevolking, niet alleen voor nu, naar voren is gebracht, maar het zal zijn een blijvend bewijs van uw bestuursbeleid in dit gewest.

„Namens de bevolking moge ik u veel dank betuigen voor hetgeen door u tot stand is gebracht en speciaal betuig ik mijn dank, namens de Europeesche en Inlandsche ambtenaren, die door uw voorbeeld hebben geleerd om aan een speciaal deel van het bestuur de volle aandacht te wijden en wel de Inlandsche kunstnijverheid, een onderdeel dat helaas nog te weinig interesse bij vele bestuursambtenaren in het algemeen heeft getrokken en dat toch voorzeker een voorname plaats behoort in te nemen."

Het behoeft geen betoog, dat wij 't met deze woorden volkomen eens zijn en hopen, dat de op zoo warmen toon geuite verwachtingen vervuld mogen worden. „Boeatan", die nu reeds bijna ... jaar in dezelfde richting arbeidt, ook door die ... kunstnijverheid en huisvlijt in Europa bekend en bemind te maken, zal dan zeker mede de resultaten er van ondervinden, meer en meer tot samenwerking in staat worden gesteld. Toen de heer Jasper, als controleur, en later als assistent-resident, met verlof hier vertoefde, was hij een zeer gewaardeerd lid van Boeatan's Raad van Beheer en in Indië zijnde heeft hij de relaties ten deze trouw onderhouden. Ook nu weer beloofde hij, naar wij vernemen, op deze Djocdjasche Jaarmarkt allerlei inkoopen voor „Boeatan" te doen, welke zeker reeds onderweg zijn en waarvan bij aankomst in Heulstraat 19 te 's-Gravenhage stellig een extra uitstalling zal worden gemaakt.

De heer Westra herhaalde zijn rede in het Maleisch, en stelde voor een driewerf hoera uit te roepen voor den vader van deze jaarmarkt, resident Jasper, waarmede door allen op geestdriftige wijze werd ingestemd.

Pangeran Djatikoesoemo, een zoon van den Soesoehoenan van Soerakarta, wenschte vervolgens den resident van Djokjakarta namens zijn geëerbiedigden Vader geluk met de opening van deze eerste jaarmarkt en zeide o.m.:

„Wij weten zeker, dat jaarmarkten als deze in het belang van land en volk zijn, en hopen, dat andere instellingen van dezen aard aan deze Djokjasche een voorbeeld mogen nemen."

Resident Jasper trad toen naar voren om in een korte redevoering zijn dank uit te spreken aan de talrijke personen, wier hulp en medewerking zooveel hebben bijgedragen tot het tot stand komen van deze kunstnijverheid-tentoonstelling. Daar was in de eerste plaats Z. H. de Sultan, die van af het allereerste begin — toen het denkbeeld nauwelijks was gerijpt tot een voorloopig plan — zijn steun verleende. Vooral het uit de sultanaatskas verstrekte rentelooze voorschot was voor de Jaarmarkt-vereeniging een waardevolle hulp; de persoonlijke inzending van den zelfbestuurder gaf aan de expositie een bijzondere aantrekkelijkheid.

Verder verzocht de resident ook de *Pangerans*, vertegenwoordigers van den Soenan, zijn dank te willen overbrengen aan Z. H. voor den steun ondervonden van den Soerakartaschen kraton, die zich eveneens practisch uitte door een eigen inzending. De Prinsen van Pakoe Alam en Mangkoenegaran, de rijksbestuurder van Djokjakarta, alsmede vele andere personen, o.w. pangeran Soeriadiningrat, de heeren Westra, Adam, Van Beusekom, Van der Kolk (directeur van de zelfbestuurswerken), en Zelerveld, de dames die op zulk een kunstige wijze voor de étaleering zorgen, de diverse commissieleden, de inzenders van de tienduizenden stuks voorwerpen (o.w. de hoofden van de textielinrichting te Bandoeng en het keramisch laboratorium) werden alle op hun beurt bedankt.

Dankbaar was spr. ook voor de geldelijke tegemoetkomingen verleend door de Vorstenlandsche Landbouw-vereeniging, de Klatensche Cultuur Mij. en de Aniem. Den majoor der Chineezen verzocht de resident zijn dank over te brengen aan de Chineesche gemeente voor den steun, van haar ondervonden, welke bewees hoe in deze landen Nederlanders, inheemschen en Chineezen op vruchtbare wijze kunnen samenwerken in het belang van land en volk.

Ten slotte dankte hij de Pers, ook die van buiten Djokja, voor de verleende medewerking.

De resident noodigde den Sultan uit de tentoonstelling te openen, waaraan Z. H. gevolg gaf. De vorst hield een kort speechje in het Maleisch, waarin het verschil werd gememoreerd tusschen de Sekatèn, een volksfeest met godsdienstige basis, en de jaarmarkt welke ten doel heeft: tot leering en voorbeeld te strekken. Hij dankte op zijn beurt resident Jasper voor diens bemoeiingen met het tot stand komen van deze tentoonstelling, en verklaarde de eerste Djokjasche Jaarmarkt voor geopend.

Een dozijn moorslagen, welke toen direct op het plein werden afgestoken, verkondigden deze boodschap luide aan de bevolking van de hoofdplaats.

De Soerabajasche verslaggever eindigt met de woorden:

„Wie inderdaad belangstelling koestert voor de schoonste producten van kunstnijverheid uit den Ned.-Indischen archipel, en een goed idee krijgen wil van het vele, dat op dit gebied hier wordt geboden, tijge nu naar de sultansstad. Er zijn inzendingen uit alle deelen des lands, en zelden zagen wij zulk een uitgebreide en mooie en vooral: overzichtelijk gerangschikte verzameling van inheemsche kunstvoorwerpen.

„Wij hebben vele malen geregeld de bekende Bataviasche *Passar Gambir* gezien, waar telken jare een vrij groote ruimte is afgezonderd voor de inheemsche kunstnijverheid. Maar wat thans te Djokja is te zien, overtreft verre alles, wat Batavia ooit heeft gehad. Het is ten volle waard een reis herwaarts te maken."

Wellicht zullen binnen enkele jaren, — als de vliegreizen wat minder kostbaar zijn, — ook belangstellende Nederlanders een vliegtochtje maken om speciaal de Djocdjasche Jaarmarkt te gaan bezoeken.

Van hetgeen er ditmaal op inheemsch kunstnijverheidsgebied werd tentoongesteld hopen wij de volgende week hier een kort overzicht te geven aan de hand van „Het Soerabajaasch Handelsblad".

Persoverzicht uit de Indische Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Met de Poenale Sanctie naar 1930.

Het betoog der Regeering tot handhaving van het instituut der Poenale Sanctie tot 1930 is voor de *Deli Crt.* (9 Aug.) een geruststelling, dat niet te hooi en te gras aan het beginsel der Poenale Sanctie zal worden geplukt en gerafeld. De Regeering acht het beter den weg tot oplossing van het vraagstuk der *geleidelijke afschaffing* thans geheel onbepaald te laten opdat elk redelijk plan, elk iets belovend denkbeeld zal kunnen worden overwogen en aan de practijk getoetst. Als zoodanig beschouwt de Regeering reeds: het denkbeeld van geleidelijke afschaffing der P. S. in verschillend tempo voor verschillende streken; inkrimping bij ondernemingen naar gelang van haar bestaansduur; inkrimping van den duur der poenaal gesanctioneerde overeenkomsten, c.q. instellen van een opzeggingstermijn; het aannemen van een periode voor de afschaffing met geleidelijke inkrimping van het percentage der door poenale sanctie gebonden werkkrachten.

Het komt de *D. C.* allereerst als het meest noodzakelijke voor dat: 1. bestaande ondernemingen economisch kunnen blijven produceeren, en 2. verder nieuwe gebieden in de Buitengewesten opengelegd kunnen worden. Voor deze beide mogelijkheden blijft h.i. noodig het handhaven van een engagementscontract van zekeren tijdsduur, om den nieuwen werkman van Java te wennen aan het werk en het regiem der onderneming, met alles wat daarbij behoort aan tucht, orde, hygiënische maatregelen, enz. Voor de jonge ondernemingen aan de peripherie van de cultuurgebieden gelegen zal bovendien voorloopig een zekere reëngagementstijd noodzakelijk blijven. En daarnaast dient men zeker te zijn, tegen redelijke betaling, waarbij economisch geproduceerd kan worden, van geregelde aanvulling van werklieden van Java, die in een of ander verband zich tot arbeid verplichten, met een zekeren opzegtermijn, een staangeld, of welke zekerheid ook, dat het werk niet elken dag in den steek gelaten kan worden. Terwijl daartegenover ook de werkgever natuurlijk eenzelfde verplichting op zich neemt.

Toen wijlen de heer Nienhuis, nu ruim 60 jaar geleden voet aan wal zette, schatte hij het aantal sultansonderdanen van Deli destijds op ongeveer 2000 zielen. De geheele Oostkust was armoedig en dun bevolkt. De schattingen van het totale zielenaantal van dit Gewest varieeren van 100.000 tot 200.000. Men vergete niet, dat de onderlinge oorlogen en de epidemieën de bevolking telkens decimeerden. Thans heeft de Oostkust een zielenaantal van rond 1.300.000, waarvan 300.000 contractarbeiders en vrije arbeiders op de ondernemingen met hun gezinnen en 1.000.000 menschen buiten de ondernemingen. Van die millioen menschen zijn ongetwijfeld honderdduizenden afstammelingen van Javanen, die hier voor de ondernemingen zijn uitgekomen en die hier zich neergezet hebben, of wier kinderen zijn achtergebleven. Gelet op dien zeer snellen groei, zal de Oostkust over 35 jaar zeker 2.500.000 zielen moeten tellen. Mits alle beschikbare grond daarvoor gebruikt wordt, vooral in de bovenstreken en langs de zeekust. In dien groei zal natuurlijk een moment bereikt worden, waarin een deel der bevolking inwoont, — noempangt — en op arbeid bij anderen zal zijn aangewezen. De toestand die op Java algemeen is en waarop daar de landbouwondernemingen drijven. De *Deli Crt.* is van meening dat er met aanvulling van arbeiders van Java in de toekomst op die wijze een compromis moet te vinden zijn, waarna de Poenale Sanctie waarschijnlijk automatisch zal kunnen verdwijnen. Dat is de ontwikkelingsgang, die voor het Gewest en voor alle partijen de beste en de minst schokkende zal zijn. Met behoud der voordeelen en uitschakeling der erkende nadeelen.

Wij verwijzen naar de *Deli Crt.* (8 Aug. „Om de Poenale Sanctie"), het Bat. Nwsbl. (5, 6 en 8 Aug. „Volksraad"), de *Java-Bode* (3 Aug. „Sumatra en de cultures"), *De Sum. Post* (8 Aug. „De Regeering en de P. S.") en het *Soer. Hbl.* (5 Aug., 3de bl. „Verkeerde ehtiek" *Z.*).

Het voorstel tot verzwaring van de straf bij lichte mishandelingen van ondergeschikten, werd met 22 tegen 17 stemmen door den Volksraad aangenomen *(D. C.* 8 Aug.).

LIJST VAN ADRESSEN

ten behoeve van Repatrieerenden

AANNEMERS EN BOUWKUNDIGEN

W. van Heyst, Velsen.

ACCOUNTANTS-BELASTINGZAKEN

W. v. Maanen & Tadema, Amsterdam/Rotterdam.

AUTOHANDELAREN

N. V. James Nefkens, Laan v. Meerdervoort 96c, Den Haag.

BAD- EN ZWEMINRICHTINGEN

Badinrichting „De Regentes", Weimarstraat 63, Den Haag.

BANKETBAKKERS

C. A. Nieuwstadt, Kranenburgweg 61.
J. Krul, Noordeinde, Den Haag.

BANKIERS EN BANKINSTELLINGEN

De Bas & Co., Heerengracht, Den Haag.
Henny & Co., Anna Paulownastraat 62A, Den Haag.
Holl. Bank voor West-Indië, Amsterdam.
Nederlandsche Handel Mij., Amsterdam.
Taams & Keyser, Bankastraat 10, Den Haag.

BEGRAFENISONDERNEMINGEN

Begrafenisonderneming „Simplicitas", Denneweg, Den Haag.

BLOEMISTEN

J. M. Hermans, Kon. Wilhelminal. 527, Den Haag.

BOEK- EN KUNSTHANDEL

D. Driessen, Haarlemmerstraat 105, Leiden.

BOEKDRUKKERIJEN

N.V. Ten Hagen, Nobelstraat 20, Den Haag.

BOUW- EN WONINGBUREAUX

Bouwbureau J. van Gemert, Valkenboschkade 277, Den Haag.
Bouwbureau C. Hoogendoorn, Ieplaan 201, Den Haag.
Woningbureau „Actief", Archimedesstraat 41, Den Haag.
Woningbureau W. Hoksbergen, Bezuidenhout 14, Den Haag.
Woningbureau „Meerdervoort", Laan van Meerdervoort 296, Den Haag.

BRANDSTOFFEN

Firma Van Dijk, Nieuwe Haven 366, Den Haag.
N.V. Haagsche Brandstoffenhandel „De Concurrent", Trekweg 84, Den Haag.
J. van Vuuren, Denneweg 67A, Den Haag.

BROODFABRIEKEN

Gebr. ten Hoeve, Wald. Pyrmontkade 2c, Den Haag.

COMESTIBLES-DELICATESSEN

Joh. Toet, Aert v. d. Goesstraat 34, Den Haag.

DAMESKAPPERS

Maison Alice, Plein 11, Den Haag.
Au Paradis, Toussaintkade 2, Den Haag.
Maison Neustadt, Bezuidenhoutscheweg 3, Den Haag

DANSINSTITUTEN

Dansinstituut „Henri", Archimedesstraat 64, Den Haag.

DETECTIVE-BUREAU

„Hilvers", Westeinde 235, Den Haag.

DIVERSEN

G. v. Willigen, Havenkade 4, Den Haag.

DROGISTEN

Drogisterij „De Boer", Paulus Buysstraat 9, Scheveningen.
Drogisterij de Laan, L. v. Meerdervoort 527, Den Haag.
G. v. d. Gaag, Groenmarkt 27, Den Haag.
G. v. d. Sel, Copernicusstraat 221, Den Haag.
A. de Vries, Kerkstraat 98, Hilversum.

ELECTR. INSTALLATIES EN -ARTIKELEN

P. v. d. Berg, Bankastraat 41, Den Haag.
Van Eijck, 2e Sweelinckstraat 93, Den Haag.
W. G. Scheeres, Hooigracht 1C, Den Haag.
M. Vrolijk, Thomsonlaan 41, Den Haag.
Frans v. Wijk, Vlamingstraat 24, Den Haag.
J. Zuiderweg, Nicolaistraat 37, Den Haag.

EMBALLAGE EN EXPEDITIE

A. Rietveld, v. Bijlandstraat 27, Den Haag.

FOTOGRAFEN EN LEVERANCIERS VAN FOTO-ARTIKELEN

Lappöhn, Passage, Den Haag.
Ph. Starke, Hoofdstraat 172, Apeldoorn.

De verklaring van de „Koninklijke".

De Sovjetregeering legde beslag op petroleumvelden, op Russisch grondgebied door de „Koninklijke" ontgonnen. Pogingen om een overeenkomst te sluiten mislukten. Toen nu geruimen tijd geleden, in Engeland overal Russische petroleum en benzine werd verkocht, goedkooper dan die van „Shell-Royal Dutch", werd daartegen een campagne begonnen die tot op dezen dag wordt voortgezet. Doch het werd eerst meenens, toen de „Standard Oil", de eenige rivale van de „Koninklijke", wel een overeenkomst met de sovjetregeering sloot. Sir Henry Deterding verklaarde „dat *de Indische Regeering* door gastvrijheid te verleenen aan de Standard Oil den financieelen steun van Moskou aan de *Indische communisten* mogelijk maakte"; en „dat de Russisch-Amerikaansche aanval door de Nederlandsche Regeering kan worden afgeslagen". Bedoeld werd te waarschuwen tegen de gevolgen van economische relaties met Sovjet-Rusland. *(De Loc.* 25 en 28 Juli, blz. 3).

Prof. Mr. Oppenheim, de vertegenwoordiger der Bat. Petr. Mij. in Ned.-Indië, heeft van deze verklaring gezegd (*De Loc.* 28 Juli, blz. 14), dat haar beteekenis in den grond van de zaak niet anders is, dan dat een groote vennootschap, welke, gedreven door kortzichtige overwegingen en eigenbelang, overgaat om Moskou te steunen, dient te worden gesignaleerd als een gevaar voor beschaving en welvaart, vooral in een land als Indië, waar het Russische gevaar dagelijks aan den lijve wordt gevoeld. De Koninklijke hoopt, dat de Regeering zal weten, welk bedrijf aanspraak kan maken op haar steun.

Het *Soer. Hbl.* (30 Juli, 2de bl. *v. L.)* wijst er op dat het au fond gaat om *het exploitatierecht der olievelden in Ned.-Indië.* In den olie-concurrentiestrijd is de politieke factor op het meest gunstige oogenblik geïnterpoleerd. Het manifest van de „Koninklijke" is zelfs in oliekringen niet onverdeeld gunstig ontvangen. In een artikel in *„Fin. World"* wordt gezegd dat de mogelijkheid, dat alle pertroleummaatschappijen unaniem zullen besluiten de Russische petroleum te boycotten, zeer ver verwijderd is. De Fransche en Italiaansche marine zijn afhankelijk van de goedkoope Russische petroleumbrandstof. Practisch zijn de bemoeiingen van de Amerikaansche belangen met den Russischen petroleumhandel allerongelukkigst, niet alleen omdat daardoor de Royal Dutch is gealarmeerd, maar omdat hierdoor de pogingen worden aangemoedigd, welke eventueel in Mexico zullen worden gedaan om de olie-eigendommen te confiskeeren. Het *Soer. Hbl.* meent het manifest van de „Koninklijke" te moeten beschouwen als een meesterlijke tegenzet in het spel der elkaar bestrijdende internationale olie-concerns. Een tegenzet, welke reeds eerder had kunnen worden gedaan, indien het ernstige besef van het gevaar van Sovjet-Rusland voor de beschaafde wereld, waarvan thans wordt getuigd, steeds levendig was geweest. Ook prof. Oppenheim heeft dit gevoeld. Het staat vast, dat *de economische opbouw van Rusland, zonder buitenlandsch kapitaal, een onmogelijkheid* is. Er is alle aanleiding om dezen opbouw met alle mogelijke middelen tegen te houden, ter bezwering van *het bolsjewistisch gevaar, dat vooral het Verre Oosten bedreigt.* De concessie-politiek van Sovjet-Rusland heeft tot nu toe slechts onbeteekenende resultaten opgeleverd. Thans, nu Sovjet-Rusland de Amerikaansche concerns voor de exploitatie van zijn onmetelijke olierijkdommen heeft weten te interesseeren, dreigt er ongetwijfeld ernstig gevaar. De Koninklijke hief den strijdkreet aan: „Te wapen". Het manifest van haar directie is een overtuigend betoog en met mr. Trip moet men het eens zijn, dat de gestie van de Standard Oil „vierkant in strijd is met het wereldbelang. De wereldrust is er mede gebaat wanneer de Sovjet elke cent voor haar productie onthouden wordt". Het *S. H.* hoopt, dat de waarschijnlijk te Londen te houden petroleumconferentie zal leiden tot een bevredigende oplossing, tot eliminatie van den politieken factor uit den economischen belangenstrijd. Er zal te Londen een beslissing worden genomen, welke van het hoogste belang is voor den wereldvrede. *De strijd,* welke uit het thans hangende belangenconflict, in zijn huidigen politieken vorm, kan voortvloeien, *zal nieuwe onrust in het Verre Oosten tengevolge hebben.* In zooverre heeft de actie der „Koninklijke" zeer zeker beteekenis voor Regeering en publieke opinie in Indië, een beteekenis, waarmede het verstandig beleid zal zijn van stonden aan rekening te houden.

Wij vestigen de aandacht op het *Bat. Nwsbl.* (3/8 „De Indische olie" in de 2e Kamer), het *Soer. Hbl.* (30/7, 3de bl. „De Petroleum-strijd") en *De Loc.* (3/8, blz. 23 „Is een Boycot van Rusland mogelijk?").

Uit den Volksraad.

Het *Bat. Nwsbl.* (27/7 t/m. 9/8) vervolgt de verslagen en overzichten *(Civis)* van den Volksraad.

De Volksraad heeft Bandoeng het genoegen gegund van *een Geologisch museum* en *laboratorium.* Voor *f* 350.000 krijgt men een frontgebouw en daarachter drie „steenen loodsen", alles van twee verdiepingen hoog, voornamelijk om de vondsten van den geologischen opsporingsdienst in op te bergen. Bandoeng moet per se groot worden: in 1929 wordt daar de *Pan Pacific-conferentie* gehouden. Maar een stad wordt deze schoone bergdessa toch niet. (*Deli Crt.* 10/8).

De Reg. Gem. voor B. B. verklaarde in eerste termijn, dat de citaten in het „Soer. Hbl." over de *nota-Tideman* juist waren. Spr. moet dit herroepen; bij vergelijkingen van tekst en origineel bleek de aanhef weggelaten.

De aanwerving van politie-ambtenaren in Holland is als een uitzonderingsmaatregel bedoeld. Voor de 70 plaatsen van politieopzieners waren 500 sollicitanten; daaruit zijn 360 serieuze sollicitanten uitgezocht; dat is toch geen slecht resultaat. (*De Loc.* 28/7).

Over den terugkeer van den ex-pretendent-sultan kan op het oogenblik niet gedacht worden; het risico daaraan verbonden mag de Regeering niet loopen. Het *Soer. Hbl.* (28/7, 3de bl. *Z.*) wijdt een hoofdartikel aan het *„Atjehsche sultanaat".*

Uitvoerig is gedebatteerd over een motie van den heer *Soejono,* waarbij de Regeering wordt uitgenoodigd de *veldpolitie* en de *recherche rechtstreeks ondergeschikt* te maken aan het *plaatselijk Inlandsch bestuur* op Java en Madoera, „in elk gewest aan den Regent". Deze motie beoogt een verschuiving van zeer belangrijke bevoegdheden van het Europeesche bestuur naar het Inlandsche bestuur. De Reg. Gem. voor B. B. verzette zich daartegen met alle kracht. De Volksraad verwierp met 27 tegen 23 vóór een voorstel om deze motie eerst in de afdeelingen te onderzoeken. De motie werd aangenomen met 19 stemmen tegen en 31 vóór. Dit is de derde ingrijpende beslissing van den Volksraad bij eenvoudige motie. Eerst de instelling van een *parlement van Arbeid,* toen de onthouding van *verlaging van opcenten,* waarop de vennootschappen recht hadden.

Aangenomen werd de motie van den heer *Arif* (Atjeh), waarbij om de instelling van een commissie ter bestudeering van het Agrarisch vraagstuk wordt gevraagd. Volgens het *Soer. Hbl.* (30/7, „Politieke Brieven" *Poorter)* een overbodige motie, te meer na de verklaring van den Reg. Gem. „dat de Regeering overtuigd is, dat elke herziening van de agrarische wetgeving, in welke richting deze ook zal gaan, practisch geen verandering van groote beteekenis zal brengen in de wijze, waarop de gronden beheerd worden". *Op alle gebied is waar te nemen een sterke drang naar verschuiving van macht van Nederlandsche autoriteiten naar Inlandsche autoriteiten.*

De *Deli Crt.* (10/8) dringt er sterk op aan dat het *publiek toch nota neemt van hetgeen er in den Volksraad voorvalt,* omdat deze tijd van wending naar Inlandsche meerderheid en nationalisme van zóó groot algemeen belang is, dat 't de geheele Indische samenleving raakt. Wat nu reeds aanwijsbaar is in verschillende aangelegenheden, welke in den Volksraad aan de orde zijn gekomen. En de nieuwe richting zal zich nog verder doorzetten, straks zich veel scherper accentueeren als de Inlandsche meerderheid er komen mocht. En wie twijfelt daaraan nog, voor zoover het van den Volksraad afhangt?

Stakersschool.

Kort geleden maakte *De Loc.* melding van enkele zinsneden in een redevoering, welke de heer *Van Wezel* (I.S.D.P.) voor de „Indonesische Studieclub" te Soerabaja heeft gehouden. In de „Soeloeh Indonesia" vindt. *De Loc.* (5/9, blz. 19) dezelfde zinsneden, waartegen haar bezwaar zich richtte. De spreker gaf les in doel, methode en techniek van staking. Van diezelfde zijde werd een „cursus voor vakbewegingsleiders" aangekondigd. *De Loc.* stelt nu vast, dat de spreker voor een groot Inlandsch gehoor de Indische Regeering stond te beschuldigen van eenzijdigheid, partijdigheid en onrecht, dat hij een onjuiste voorstelling gaf van het karakter

...er der Soerabaiasche stakingen en daarin het communistisch element, dat tot ingrijpen *dwong*, *...ochende* teneinde de Regeering te kunnen beschuldigen; dat hij een onjuiste lezing gaf van het betreffend rapport en dat hij tenslotte de werkstaking als wettig en rechtmatig middel aanprees, zeggend dat deze zich in de toekomst periodiek zou voordoen. En als dan schijnbaar argeloos beproefd wordt dit geval onschuldig voor te stellen als een ...el verhaaltje over vakbeweging, dan hoort *De Loc.* in dien woordenklank de druppels vallen van het gif van wantrouwen en onwil, dat hier heimelijk wordt toegediend.

Men leze tevens het *Soer. Hbl.* van 1/8, 3de bl.: „Goed voorbeeld".

De heer Ottolander naar Europa.

De *Java-Bode* (8/8) had een onderhoud met den 73-j. heer *Ottolander*, die na een 49 jaren tropenleven, op reis was naar Europa. De heer O. is iemand, die in Oost-Java het vertrouwen bezit van het overgroote deel der Inheemsche bevolking. Op Tamansarie bij Banjoewangi, waar hij woonde, ontving hij klein en groot op behoorlijke wijze. Zelfs Bombayers en Japanners kwamen hem geregeld opzoeken. Den huidigen toestand in Indië vond de heer O. zorgwekkend. Het zijn niet alleen de intellectueelen, die ontevreden zijn; die ontevredenheid is onder het geheele volk, dat onderwezen en geleid wordt in de verkeerde richting. Hij zal trachten ook hiertegen nog iets te doen, als hij in Europa is.

In dit verband verdienen aandacht *De Sum. Post* (9/8 „Uiteenloopende zienswijzen" van H.H. *Wynands* en *Zentgraaff*), het *Soer. Hbl.* (1/8, 3de bl. „...iste visie" *Z.*; 4/8, 3de bl. „De Chineesche situatie" *Z.*), de *Deli Crt.* (8/8 „Een kloek geluid uit Duitschland" contra Semaoen; 11/8, 2de bl. „De radio in de Inlandsche wereld"; 13/8 „Het communisme in het leger") en *De Loc.* (3 en 6/8, blz. 20 en 40 „Diefstal van dynamietpatronen").

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Over de sociaal-democraten in Indië.

In de *Pewarta Deli* (liberaal) te Medan van Juni en Juli komen twee artikelen voor waarin de schrijver een waarschuwing uit tegen de sociaal-democraten in Indië in verband met de volksbeweging aldaar.

Schrijver zegt dat de sociaal-democraten in Indië in een scheeve positie staan en schrijft zijn artikelen naar aanleiding van de samenkomst der sociaal-democraten te Weltevreden ter bespreking van de vakactie en het standpunt tegenover de Inlandsche arbeiders. Volgens hem zijn zoowel de soc.-dem. als de C.S.I.-ers in Indië geestelijk gestorven, terwijl de betaalde leiders nu eens overhellen naar het communisme en dan weer naar de „kleinburgerlijken".

Het is duidelijk dat de soc.-dem. de Inlanders niet openlijk durven noch willen steunen in hun pogingen om zich uit den greep der vreemdelingen te verlossen.

Dit blijkt wel hieruit, dat de leden der I.S.D.P., o.a. Van der Zee, Polak, Koperberg, Stokvis, Koperol en Mühlenfeld (de beide laatste B.B.-ambtenaren), allemaal goed bezoldigde betrekkingen bekleeden en het is niet te verwonderen dat zij steeds verder af staan van de arbeiders van eigen ras en niet geneigd zijn toenadering te toonen tot de Kromo's.

De woorden van Dr. Gustave le Bon aanhalende, dat met het veranderen **der** omstandigheden van

den mensch ook zijn gevoelens en handelingen veranderen, zegt schrijver dat zoolang de Europeesche werknemers nog steeds chefs zijn van de Inlandsche koelies en de rechten der Inlanders, zoowel intellectueelen als arbeiders, nog niet gewijzigd zijn, een samengaan van de Inlandsche beweging met de sociaal-democraten niet mogelijk is.

Dit voelen zoowel Soeroso als Ter Laan, want elke vakactie in Indonesië moet op politiek steunen, vooral in een kolonie, doch deze politiek mag geen afscheiding doen ontstaan.

Een koloniale regeering zal aan het eigen ras steeds privileges verleenen en zoolang men het bezit vormt van een ander ras, zal men steeds minderwaardig worden geacht. Indien de soc.-dem. inderdaad de Inlanders willen steunen in het verkrijgen van meerwaardigheid en lotsverbetering, dienen zij den rassenwaan op zijde te zetten en moeten zij hun gelederen zuiveren van burgerlijke elementen als B.B.-ambtenaren en goedbezoldigden.

Doch dit is een utopie, want de „koloniale wanverhoudingen" geven hun een betere positie en meerdere waardigheid dan de Indonesiërs.

Stokvis erkende dit in een rede over wat hij noemde de „psychologische zijde der koloniale verhoudingen".

Schrijver waarschuwt ten slotte tegen het gelooven in de sociaal-democraten omdat men vooral onder hen politieke tinnegieters vindt, nl. menschen die slechts naam willen maken en een goede positie willen verwerven, doch daarna ontrouw toonen zooals reeds met enkelen gebeurd is.

Daarom moeten de ware nationalisten op zichzelven vertrouwen en actie voeren; men moet de ware vrienden weten te onderscheiden van de heimelijke vijanden.

In een commentaar op deze artikelen oordeelt de redactie van het blad de beschuldigingen van den schrijver te kras en wijst op Stokvis en Middendorp in den Volksraad, die niet ontrouw zijn en wien men dank moet zeggen voor hetgeen zij verkondigden. Zij stellen zich bloot aan aanvallen en afkeuring der vakgenooten en van de vreemdelingenpartij en hun weinige toenadering tot Kromo is er niet omdat zij geen aandacht aan hem schenken, doch is meer een gevolg der gewoonte dat men omgaat met gelijksoortigen. Steeds bleek, dat zij medelijden hebben met het volk en het steunen om zijn lot te verbeteren. De redactie voelt wèl voor de sociaal-democraten, want niet alleen door den omgang blijkt het goede in den mensch, doch ook door zijn opvattingen en handelingen.

De vlag der Indonesische nationalisten.

De redactie van het liberale blad *Bintang Timoer* te Weltevreden wijdt in het nummer van 13 Juli een beschouwing aan het door Aneta gesonde bericht over het uitsteken van een z.g. Indonesische vlag ter gelegenheid van de promoveering van Raden Soepomo en aan het commentaar van de *Java Bode*, welk blad dit een schandaal noemde en vroeg of men niet begreep dat dit een uitdaging beteekende.

De redactie merkt hierbij op dat elk ras dat vooruit wil komen, ongetwijfeld een stap naar voren zal doen; eerst zonder vlag zijnde, wil het een vlag hebben, eerst zonder nationaal lied zijnde, wil het een nationaal lied hebben ter vervanging van het wiegelied „Nina bobo", dat aan de Indonesische kinderen opgedrongen wordt en dat wellicht prettig klinken mag in de ooren van Hollandsche kinderen, doch niet altijd in die der Indonesische kinderen.

Het mag in de Nederlandsche kinderen geëerbiedigd en geëerd worden dat zij blijdschap voelen bij het hooren van het „Wilhelmus", „Oranje boven" enz., maar als de kinderen van Indonesia een enkele keer eens de wijs „Indonesia über Alles" willen hooren, mag men hun dit niet zoo euvel duiden, daar de geschiedenis van Nederland en de vreugde der Nederlanders over alles wat in hun volk zit, een voorbeeld geeft aan de kinderen van Indonesië.

Dat de vlagdemonstratie dier studenten plaats vond juist na een examen-overwinning, na een huiszoeking bij die nationalisten en tijdens de herdenking van Generaal Van Heutsz, terwijl de Indonesische militairen nog in Nederland waren om dat herdenkingsfeest mee te vieren, is van groote beteekenis!

Schrijver herinnert er aan hoe hij indertijd in zijn blad geprotesteerd heeft tegen dat zenden van een deputatie uit de Indonesische militairen.

Waar op dat herdenkingsfeest de Nederlandsche vlag wapperde en redevoeringen gehoord werden,

LIJST VAN ADRESSEN

ten behoeve van Repatrieerenden

(Vervolg).

GARAGES

Garage Havro, Kanonstraat, Den Haag.
Garage Jansen, Rijks Straatweg 773, Wassenaar.
Garage Kinsbergen, Nieuwstraat 59, Apeldoorn.

GASFORNUIZEN

American House, Anna Paulownastr. 21, Den Haag.

GLAZENWASSCHERIJEN

N. V. Cemsto, Hunsestraat 39, Den Haag.

GRAMOPHONE-HANDELAREN

L. Zwaal, Regentesselaan 24, Den Haag.

GROENTEN EN FRUIT

J. Eversmann, Edisonstraat 139, Den Haag.

HAARDEN

J. Snoeck, Zeestraat 51, Den Haag.

HEEREN-MODEARTIKELEN

J. Huizer, Thomsonplein, Den Haag.
Kalker's Modemagazijnen, Kalverstraat 10[illegible] Amsterdam.
W. F. Meijer, Hoofdstraat 93, Apeldoorn.

HOEDEN

Kalker's Modemagazijnen, Kalverstraat 100, Amsterdam.
Maison de Ruit—v. d. Waag, Charl. de Bourbonstraat 27, Den Haag.

HOTELS, PENSIONS ENZ.

American Hotel, Amsterdam.
Vacantiehuis „Den Lindenhof", Vierhouten.
Grand Hotel des Pays Bas, Groote Markt, Arnhem.
Hotel-Rest. de Twee Steden, Buitenhof, Den Haag.
Hotel-Rest. Duinoord, Sweelinckplein, Den Haag.
Rusthuis Eigen Sfeer, v. Boetzelaerlaan 205, Den Haag.
Pension Evesto, Nassaulaan 2B, Den Haag.
Hotel Pension Insulinde, Bankaplein 2, Den Haag.
Rusthuis Zr. Kersloot, Esschenlaan 86, Rotterdam.
Pension Patria, Lindenheuvel 2, Hilversum.
Hotel Promenade, Oude Schev. weg 21, Den Haag.
Pension Strikwerda, 76 J. v. Oldenbarneveldtlaan, Den Haag.

HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN

Frans van Wijk, Vlamingstraat, Den Haag.

INDISCHE UITRUSTINGEN

Firma Kalker, Kalverstraat 100, Amsterdam.
W. F. Meyer, Hoofdstraat 93, Apeldoorn.
A. Savelhout, Singel 429, Amsterdam.

INRICHTINGEN VAN ONDERWIJS

Chr. Lyceum, Zeist.
Christelijk Lyceum, Emmakade 43, Haarlem.
De Vrije School, v. Speykstraat 46, Den Haag.
Instituut Schoevers, Stadhoudersplein 3, Den Haag.

JUWELIERS

Begeer, v. Kempen en Vos, Noordeinde, Den Haag.
Jedelo, Noordeinde 100, Den Haag.

KIPPENVOER

Verboog, Waalsdorperlaan, Den Haag.

KLEEDINGMAGAZIJNEN

Kleedingmagazijn P. v. d. Brul, Veenestr. Den Haag.

KRUIDENIERSWAREN EN COMESTIBLES

A. W. M. Polders, Franklinstraat 78, Den Haag.

LUXE ARTIKELEN

J. A. Schlette, Willem de Zwijgerlaan 50, bij Fred. Hendriklaan, Den Haag, Telefoon 50888.

MANUFACTURENHANDEL

Iserief & Co., Veenestraat 16, Den Haag.
L. A. Kwanten, Weimarstraat 119, Den Haag.
Mag. „De Ster", Goudenregenplein 64, Den Haag.
Wisbrun & Liffman, Veenestraat 35, Den Haag.
Mag. de Zônegrens, Fred. Hendriklaan 99, Den Haag

METAALWAREN

A. Frieling, Schalkburgerstraat 381, Den Haag.

MEUBILEERINGEN

Het Smyrna Tapijtenhuis, Ampèrestraat 30, Den Haag.
C. v. Moorsel, J. Hendrikstraat 9, Den Haag.
Jungschläger, Cillierstraat 37, Den Haag.
A. Okhuysen, Obrechtstraat 474, Den Haag.
W. J. M. Simonis, Groenmarkt 34, Den Haag.
Firma Segaar, Spui 218/Thomsonlaan 93, Den Haag.
Schöder & Co., Groenmarkt, Den Haag.

MOTORHANDELAREN

Holland Motor- en Rijwiel Comp., W. de Withstraat 68, Den Haag.

hoorde men tevens het protest van den heer Aboebakar, als vertegenwoordiger van Mohamad Hatta, den voorzitter van de Indonesische Vereeniging, die in scherpe woorden die viering afkeurde en Generaal van Heutsz, die zich verdienstelijk gemaakt heeft voor het Nederlandsche gezag, waarvoor heel Nederland hem dankbaar moest zijn, werd door den heer Aboebakar de beul van Atjeh genoemd.

Schrijver ziet in die opvolgende gebeurtenissen: het protest van Aboebakar, de huiszoeking bij de studenten, het uitsteken van de vlag der Indonesische nationalisten, de vruchten van die *Nederlandsche* viering, waarvoor echter Inlandsche soldaten over zee werden meegetroond.

De nationale *Indonesische* vlag is blijkbaar een der vruchten van dat protest, want al is die vlaggenkwestie in de kringen der nationalisten reeds ter sprake gebracht, op zoo'n *demonstratieve* wijze is die vlag nog niet vertoond.

Nu hebben zij het gedaan, zoodat in het centrum van het Nederlandsche rijk de wit-roode karbouwenvlag gewaaid heeft, als teeken van ontwaking.

Dit is van geen geringe beteekenis in de politieke opvoeding voor de ontwaking van een volk en het nationale lied zal voorzeker ook wel volgen!

De naam „Indonesië".

Het *Nieuws v. d. Dag van N.-I.* en het *Soer. Hbl.* hebben kritiek uitgeoefend op de feiten dat de G.G. gesproken heeft van „Raad van Indië" inplaats van „Raad van *Nederlandsch*-Indië en dat Resident Tideman in een schrijven aan de Regeering de woorden „Indonesisch volk" gebezigd heeft.

De redactie van het blad *Bintang Timoer* nu, deze critiek onderhanden nemende en verder op dit onderwerp doorgaande, zegt dat het haar koud laat of het volgens de meening dier twee bladen goed of niet goed is om genoemde uitdrukkingen te gebruiken, maar zij wil één ding naar voren brengen en dat is: dat voor de toekomst en ook voor het heden alles wat *niet* in den smaak valt van het *Soer. Hbl.* en het *Nieuws*, voor de bevolking van Indië *goed* moet zijn.

Voor menschen als die bedoelde bladen redigeeren — zegt de redactie verder — is de naam „Indonesië" als het ware het gelui van de alarmklok, ten teeken dat zij zich gereed moeten maken om de hielen te lichten uit Indië, want in dien naam Indonesië zitten reeds opgesloten de tot dusverre verspreide en nog zwakke nationalistische gevoelens der Javanen, Soendaneezen, Bataks, Minangkabauers, Atjehers, Boegineezen, Ambonneezen, Menadoneezen en Dajaks en als die 55 millioen zielen één geworden zijn, nu, dan wordt dat een spookbeeld voor het *Soer. Hbl.* en het *Nieuws*.

In politieken zin is er geen beter middel geweest voor de vereeniging der verschillende rassen in de laatste 25 jaren. Het woord „Hindia" zou nog verwarring kunnen geven met Hindoestan en het woord „Inlander", ook al bezigt men dat naar de werkelijke beteekenis ervan, brengt toch een zeker gevoel van vernedering te weeg en men wenscht dien naam te veranderen, zooals de moderne Chineezen ook „Tjina" in „Tiong hoa" willen veranderd hebben.

Schrijver heeft reeds opgemerkt dat op verschillende formulieren waar de landaard van een Inlander moest ingevuld worden, de naam „Indonesiër" voorkwam.

In de wet staat wel is waar nog steeds de benaming *Nederlandsch*-Indië, doch de nationalistische gevoelens en de drang naar onafhankelijkheid zijn nu blijkbaar zeer sterk en dit wordt ook begrepen door tal van knappe Nederlanders, zoodat door vele ambtenaren en professoren steeds van het woord „Indonesia" wordt gebruik gemaakt.

Bovendien kan het toch niet voor altijd worden afgekeurd om den naam „Nederlandsch" weg te laten, want Australië wordt toch ook niet „Engelsch"-Australië genoemd en ook de Philippijnen heeten niet de „Amerikaansche" Philippijnen.

Het is waar dat Indonesia nog niet dezelfde positie inneemt als die landen, maar wat is er tegen om nu reeds te beginnen de menschen op te voeden in het gevoel van onafhankelijkheid, dus om zich niet steeds te doen gevoelen als een aanhangwagen van een locomotief.

Het is daarom goed dat de kinderen van Indonesia zelf blijde zijn met dien naam en dat van nu af slechts gesproken worde van: Indonesiërs, Indonesia, njonja Indonesiër, nona Indonesiër, sinjo en noni Indonesiër en toean Indonesiër.

Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht

De reis naar Indië per mailschip.

Den lezer van het stukje in het vorig Nr. van het Kol. Weekbl. over de genoegens van het reizen *naar Indië per vrachtboot*, de zgn. „R.-schepen" van de Mij. Nederland en de Rott. Lloyd, zal wellicht ook belang stellen in eene ontboezeming van den heer Aay, lid van den Volksraad, die eenige maanden in Holland vertoefde en, in Indië teruggekeerd, in het (Ind.) Vrijzinnig Weekblad van 14 Juli, onder het opschrift „Oceanische reisgenooten" het volgende schrijft:

„De eeuw van het kind! Maar wat een verdriet levert dat alles op voor hen die een maand lang aan boord van onze mailschepen moeten doorbrengen. Trots kinderdek en scherpe aankondigingen èn beroep op de ouders kan men welhaast nergens een plaatsje vinden, waar men zich eens rustig kan opschieten.

Het middagdutje wordt als regel verstoord door stoeiende en gillende kinderen, muziek- en rooksalon zijn zelfs niet altijd veilig.

Gedurende mijn verblijf in Holland had ik reeds een zeer sterke ontaarding geconstateerd, sterk wat op het weinige gezag, dat vele ouders over de kinderen hadden, maar aan boord was dat alles nog en haartje erger, met als gevolg een zeereis ontaardende in een straf, het genot gaat er absoluut af.

Alles draaft, al gillende en blerrende over het promenadedek, aan welks wand met groote letters staat te lezen: „Verboden op dit dek te spelen voor kinderen van 3 tot 12 jaren".

Baby-boxen met huilende peuters versperren nu het dek! De eeuw van het kind is een straf voor de ouderen!

De stoomvaartmaatschappijen, die hiertegen geen afdoende maatregelen weten te treffen, zal men aan het verstand moeten brengen, dat zulks niet ongestraft kan blijven voortduren. Wellicht zal het aanbeveling verdienen, om een lijst te gaan aanleggen van schepen, waarop voor de ouderen de reis nog als een genot moet worden aangemerkt en die waarop zij als eene bezoeking dient te worden beschouwd.

De kinderen van de paedagogen zijn wel het lastigste! Die kennen de zwakke plekken der ouders.

Deze schuiten met geconstateerden kinderterreur moeten dan door hen die gaarne rustig reizen, maar worden geboycot, dan komen vanzelf de ouderen in rustiger gezelschap bijeen op onze mailschepen, waarvan een groot deel druk doende is de eertijds zoo goede reputatie te verliezen van wege hunne onbewoonbaarheid.

Deze klacht is geen persoonlijke uiting; zij wordt door zeer velen gedeeld, óók door hen, die nog wel iets over hunne kinderen te zeggen hebben!

Het zal er nog van komen, dat het Gouvernement den landsreizigers vergunning dient te verleenen de reis met niet-contractueele booten te maken. Zoo gaat het niet langer."

Aanpassing van kerkelijke beeldende kunst bij inheemsche stijlvormen.

EEN PRIJSVRAAG.

De Faculteit der Letteren en Wijsbegeerte van de R.K. Universiteit te Nijmegen heeft, volgens het Koloniaal Missie-Tijdschrift, de volgende prijsvraag uitgeschreven:

De Faculteit vraagt een critisch bewerkt en met illustraties gedocumenteerd overzicht van de pogingen, die in missiegebieden zijn gedaan, om de kerkelijke beeldende kunst bij inheemsche stijlvormen aan te passen.

Toelichting. Nu het vraagstuk der inlandsche geestelijkheid met Pauselijk gezag is bekleed, dringt het iconografisch probleem om oplossing, daar religieuze voorstellingen zoowel voor den eeredienst als voor 't godsdienstonderricht onmisbaar zijn, 't geloof naar buiten vertegenwoordigen en veel invloed ten gunste of ten ongunste van de Kerk uitoefenen.

Voorwaarde: De beantwoording dezer prijsvraag staat open voor studeerenden aan alle inrichtingen van Hooger Onderwijs in Nederland en in het buitenland. De antwoorden moeten vóór of op 31 Dec. 1928 worden toegezonden aan den secretaris der faculteit. Bij de Rectoraatsoverdracht in Sept. 1929 wordt het oordeel der Faculteit over de ingekomen antwoorden in het openbaar medegedeeld en aan den schrijver van het antwoord, dat de bekroning waardig is gekeurd, de gouden eerepenning uitgereikt. Deze eerepenning is aan de Faculteit ter be-

…king gesteld door het Ariëns-Missiefonds, dat …de uitgave van het bekroonde antwoord met …idie voor de afbeeldingen wil mogelijk maken. …oor nadere bijzonderheden de mededinging be…end, zie men het Aug.-Nr. van bovengenoemd …chrift.

…bedoeling en strekking dezer prijsvraag kan …ijds wellicht eenigszins verduidelijkt worden …te wijzen op een artikel van den hr. J. J. ten …S.J., getiteld „Een wedergeboorte der Javaan… kunst", waarbij eenige afbeeldingen van werk…ken van den kunstvaardigen Javaanschen beeld…ler Iko (o.a. van Christus, troonende in klassiek …inklijk gewaad, zittende op een Maitreya-zetel … Plaosan; en van Maria, met het Christuskind …den schoot, naar motieven, ontleend aan de …derschoone Prajnaparamita van Singosari).

De Indische Gids.

…e hr. M. A. J. Kelling opent de Sept.-afl. met … bijdrage over den economischen, finan…len en politieken toestand van modern Japan, …r aanleiding van een kort geleden door den … gemaakte reis naar het Verre Oosten. De hr. H. Ch. G. J. van der Mandere …t eene uitvoerige beschouwing, welke in …volgende afl. wordt voortgezet, over „Een con…t voor een suikerfabriek, dat oorzaak werd van …val van een Minister". Het betreft hier een in … met de suikerfabriek „Pangka" gesloten con…t en de Minister van Koloniën Rochussen. — …H. G. Heijting geeft het eerste gedeelte van een …ie over „Java's onrust". Volgens den schr. is …elijk gebleken, dat de onrust is verwekt door …onesiërs, ontevreden en verdwaasde elementen … eenige beschaving en ontwikkeling, nadat zij …en Ned.-Indië contact en voorlichting, moreele …financieele hulp gezocht en gevonden hadden bij …hangers en verspreiders der communistische …stellingen." — De hr. J. A. Loebèr Jr. schrijft … „Religie en kunst onder natuurvolken", met …uitgangspunt het onlangs verschenen boek van …von Sydow: „Kunst und Religion der Natur…ker". — Overigens de geregelde rubrieken: Re… van brochures, enz. — Buitenland — Kolo…e literatuur — Wetenschap, kunst en industrie.

De West-Indische Gids.

…e Sept.-afl. bevat eene bijdrage van den hr. Tj. …ersen over een onderwerp dat in den laatsten … zich in veler belangstelling mag verheugen, nl. …opeesche kolonisatie in Suriname. Schr. meent …deze zeer wel mogelijk is, mits behoorlijk voor…eid en volgens voorschriften van hygiënisten uit…erd. — Mr. B. de Gaay Fortman bespreekt de …açaosche begrooting voor 1927. — Mr. O. E. G. … van Limburg Stirum vraagt nogmaals aan…t voor het veelzijdige „Surinamevraagstuk", …dzakelijk in verband met eene vroeger ver…enen bijdrage van den hr. H. G. Brandon over …elfde onderwerp. — De hr. W. R. Menkman be…delt opnieuw het vraagstuk der emigratie van …erlanders naar Suriname, en stelt zijn mee… daaromtrent tegenover die van Dr. Th. J. Lens. …Als slot van dit zware menue een smakelijk des… van den hr. J. F. Snelleman: „Indianen en Ne…", toebereid met ingrediënten uit Dr. H. van …elle's boek „Mythen en sagen uit West-Indië".

Indië. Geïllustreerd Tijdschrift.

…houd van afl. 10 (17 Aug.). Een lijkverbran… (Uit een Balisch reisdagboek) (met ill.), door … — Bekende en merkwaardige Indische planten …woord en beeld, door Dr. Z. Kamerling (VII. …palmen, VIII. Orchideeën) (met ill.). — De in…stelling van het nieuwe magazijn der Staats…or- en tramwegen te Bandoeng. — Schetsen en …nneringen van een Oud-Indisch officier van …ondheid (vervolg).
… No. 11 (31 Aug.). Kloengkoeng. (Uit een Ba…h reisdagboek), door R. (met ill.). — Het Bata…sche Molenvliet, door S. Kalff (met ill.). — Be…de en merkwaardige Indische planten in woord …beeld, door Dr. Z. Kamerling (IX. Rhizophoren). … Bataksche schetsen. III. Verkeer in de Batak…den.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

…Hoofdzakelijke inhoud van No. 6 (6 Aug.). Jaco… Nienhuys †. — De „klap" … und kein Ende. …Internationale landbouw-organisatie. — De Poe…e Sanctie. — Een studiereis naar Java en Cal…ta (vervolg), door P. van Besouw. — De klap…ziekte op de Sangir-eilanden. — De Amerikaan…e rubberindustrie.

De Indische Mercuur.

No. 36 (7 Sept.). De oliepalm-cultuur in Nederlandsch-Indië, door Dr. E. Tekenbroek. — Suikeropbrengst op Hawaii, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Handelsvereeniging te Menado. — Overzicht van de productenmarkt op Java en Madoera gedurende het eerste kwartaal van 1927 (vervolg). — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut geeft recente literatuur over vezelstoffen — plantenziekten — bodemvraagstukken.

Locale Belangen.

Uit den inhoud van het 1 Aug.-Nr.: Geweigerde toestemming, door K. (heeft betrekking op het besluit van den Semarangschen Gemeenteraad om den Ir. Rückert, ambtenaar in dienst dier gemeente, geen toestemming te verleenen tot het aanvaarden van het Volksraadlidmaatschap. [1]) — Opheffing van de kleine gemeenten in Oost- en Midden-Java, door Mr. J. Visser. — Vernietiging (door de Regeering) van (door locale raden genomen), besluiten door J. Mol. — De Volksraad, door G. A. v. B.

Zending en Missieperiodieken.

St. Claverbond. Sept. '27. Tamon-Sari, door C. Tjiptokesoemo (interessante bijzonderheden over het zgn. „Waterkasteel" te Jogjakarta, met vele afbeeldingen). — Over Javaansche namen, door Br. August.

Onze Missiën in Oost- en West-Indië. Aug. '27. Apost. Prefectuur van Padang. Bij de Bataks, door P. fr. Valentinus. — Uit de geschiedenis der Missie in Japan, door S. Kalff. — Westersche roeping en het Katholicisme in het Oosten (overzicht eener voordracht van A. J. Djoepri Nitihardja).

De Zendingsbode. Aug. '27. Iets over de afdeeling Amahey, door D. — Schetsen van Kapan, door Middelkoop.

Tectona. Boschbouwkundig Tijdschrift.

De Aug.-afl. bevat de volgende oorspronkelijke verhandelingen. De reorganisatie van den Dienst van het Boschwezen, door H. J. van Hasselt. — Over de „Commercialiseering" van het boschbedrijf, door W. Zwart. — De vorming van een lager en middelbaar technisch personeel bij het boschwezen, door R. Soetarmo. — Verder eenige korte berichten, als: Jachtverpachting en boschbescherming, door P. C. J. Meijs. — Voorts een rubriek literatuur en overgenomen artikelen.

* * *

Hindoe-Javaansche muziek-instrumenten, speciaal die van Oost-Java, door Mr. J. Kunst, met medewerking van Dr. R. Goris. Kon. Batav. Genootschap van K. en W. 1927. (Studiën over Javaansche en andere Indonesische muziek, deel II).

Landsdrukkerij. Jaarverslag over 1926. (Departement van Gouvernementsbedrijven in Ned.-Indië). Weltevreden, Landsdrukkerij.

Dienst voor Waterkracht en Electriciteit in Ned.-Indië. Negende jaarverslag 1926. (Onderzoek en ontginning van waterkrachten, bouw en bedrijf van electrische centrales en overbrengingsleidingen, enz.). Weltevreden, Landsdrukkerij.

Verslag van de Commissie van advies (aan den Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië) nopens de voorgenomen herziening van de Priester-rechtspraak.

Der Stand der Oelpalmkultur auf Sumatra, door H. Bachus. (Der Tropenpflanzer. Aug. '27).

The world petroleum situation and the Royal Dutch Petroleum Company in 1926. (Holland's Import and Export Trader. Sept. '27).

Een bestijging van den Smeroe (met ill.). (Aarde en haar Volken. Aug. '27).

Met de communisten naar den Boven-Digoel, door Dr. Aage Krarup-Nielsen. (Haagsch Maandblad. Sept. '27).

Djatihout als locomotiefbrandstof, door ir. Y. C. W. Herweyer. — Ned.-Ind. Wegenvereeniging, door prof. ir. H. van Breen. (De Ingenieur. 3 Sept. '27).

[1]) Ook het (Ind.) Vrijzinnig Weekbl. van 2 Aug. spreekt een hartig woordje mede over deze aangelegenheid.

LIJST VAN ADRESSEN

ten behoeve van Repatrieerenden

(Vervolg).

MUZIEKHANDELAREN
Ph. Kruseman, Noordeinde 91, Den Haag.

OPTICIENS
P. W. Hiele, L. Jansstraat 27, Utrecht.
C. v. Monsjou, Valkenboschplein 19, Den Haag.

PASSAGE-BUREAUX
Crans & Co., Plein 22a, Den Haag.

PARAPLUIE-MAGAZIJNEN
Kalker's Modemagazijn, Kalverstr. 100, Amsterdam.
A. Querelle, Schoolstraat 10, Den Haag.

PARFUMERIEEN
A. C. Kruller-Pel, Fred. Hendrikl. 258, Den Haag.

PIANOHANDELAREN
G. Elshove, L. v. Meerdervoort 427, Den Haag.
L. Jacobi, Regentesselaan 123, Den Haag.

POELIERS
P. van Beek, Spui 181a, Den Haag.

PORSELEIN EN AARDEWERK
C. Hoying, Spuistraat 20, Den Haag.

POSTZEGELHANDELAREN
J. K. Rietdijk, L. Poten 15a, 's-Gravenhage.
G. Rootlieb, Heerengracht 8, 's-Gravenhage.

RECHTSKUNDIG INCASSO-BUREAU
v. d. Geer, W. de Withstraat 79, Den Haag.

RESTAURANTS
Rest. Duinoord, Sweelinckplein, Den Haag.
W. F. Klink, Wagenstraat 109a, Den Haag.
Rest. Promenade, Oude Schev. weg 21, Den Haag.
Rest. de Twee Steden, Buitenhof, Den Haag.

SCHOENMAKERS
F. v. d. Broek, v. Aerssenstraat 61a, Den Haag.
A. J. Linneweever, Westeinde 32a, Den Haag.

SIGARENHANDEL
F. H. C. Vlietstra, Fahrenheitstraat 224, Den Haag.

STAALWAREN
J. A. Schlette, Willem de Zwijgerlaan 50, bij Fred. Hendriklaan, Den Haag, Telefoon 50888.

STOOMERIJ EN OPPERSERIJ
Snel Opperserij A.S.O., Azaleastr. 126, Den Haag.

STOOMVAARTLIJNEN
Kon. Paketvaart Mij., Amsterdam.
Rotterdamsche Lloyd, Rotterdam.

STUCADOORSWERKEN
L. Ph. Bisschops, Sassenheim.

TANDARTSEN
Jac. Schiff, Stadhoudersplein 102, Den Haag.
J. van Veen, Weimarstraat 27, Den Haag.

TEHUIZEN VOOR KINDEREN
Kl. Opvoedingstehuizen, Pr. Mauritsplein 23, Den Haag.
Tokuni, Amersfoort.
Zandbergen, Amersfoort.

TEHUIZEN INDISCHE BEDIENDEN
Persinggahan, v. Boetselaerlaan 2, Den Haag.

TOKO'S
Toko Bogor, Suezkade 12—12A, Den Haag.

TRICOT-GOEDEREN
Iserief & Co., Veenestraat 16, Den Haag.

UITZENDING VAN DINERS
Maison Blom, 2e Schuytstraat 77, Den Haag.

VEILINGZALEN EN VERKOOPHUIZEN
Kunstzaal Erica, Oude Schev. weg 25, Den Haag.
Verkooplokaal Pot, Gr. Hertoginnelaan 103, Den Haag.

VERMAKELIJKHEDEN
Dierentuin, Benoordenhoutscheweg, Den Haag.
City Theater, Veenestraat, Den Haag.

VERVERIJEN
Lederverffabriek „De Admiraal", Amsterdam.

VERZEKERINGEN
's-Grav. Rijwielverz. Mij., Conradkade 56, Den Haag.
Onderl. Levensverz. Eigen Hulp, Kortenaerkade 3, Den Haag.

VLEESCHHOUWERIJEN
H. J. M. van Duyne, Keizerstraat 165, Scheveningen.
P. van 't Riet & Zn., Obrechtstraat 177, Den Haag.
Verwoerdt, Heerenstraat 11, Voorburg.

WASCH- EN STRIJKINRICHTINGEN
Gebr. Smeele, Haagweg 499, Loosduinen.

Beiträge zur Palaeontologie und Strategraphie des Indischen Archipels, von H. Gerth. (Leidsche geologische Mededeelingen. II, afl. 3, 1927).

Eenige beschouwingen over Suriname (slot), door Fr. Oudschans Dentz. (Tijdschr. v. Econ. Geogr., 15 Sept. '27).

Een Indische fietstocht over den Lawoe, door Bondslid 3703. (De Kampioen, 2 Sept. '27).

De medische abortus provocatus in Indië, door Dr. E. J. Bok. (Bulletin No. 225 van den Bond van Geneesheeren in Ned.-Indië, Juli '27).

De „Oud-Indische diplomatie" van Ryclof van Goens. Historische schets van A. Weruméus Buning. — Het Koningsplein te Batavia, door S. Kalff. (De Ind. Verlofganger, 9 Sept. '27).

Over de hydrologie van Oostelijk Curaçao, door Dr. J. Versluys. (Water en Gas. 28 Juli en 12 Aug. 1927).

Curaçao. Een onderhoud met Gouverneur Brantjes, door G. M. Nieuwenhuis (met ill.). (Eigen Haard, 10 Sept. '27).

Suriname.

P. M. Netscher's „Geschiedenis van de Koloniën Essequebo, Demerary en Berbice, van de vestiging der Nederlanders aldaar tot op onzen tijd", 's-Gravenhage 1888, nog eens ter hand nemende, trof ons het slot van dit door het Provinciaal Utrechtsch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen met den gouden eereprijs bekroonde boek. Het is of die laatste bladzijden (325/326), die wij hier laten volgen, gisteren geschreven zijn:

„Wij zien dus dat de vroegere koloniën Demerary, Essequebo en Berbice, sedert 1814 voor goed onder Engelsche heerschappij, thans vereenigd ééne rijke en bloeiende kolonie zijn geworden, in scherpe tegenstelling met Suriname, dat Nederlandsch bleef en sedert dien tijd steeds achteruit ging. Gaarne wenschen wij, dat Britsch Guiana zóó voort moge gaan en niet al te nadeeligen invloed moge ondervinden van de zware concurrentie met de Europeesche beetwortelsuiker en de daaruit voortvloeiende lage suikerprijzen, die alreeds zulk een schade aan onze Oost-Indische belangen berokkenden. Maar ook voor het arme Suriname, onze lang verwaarloosde en toch zoo schoone kolonie, met hare goede en gastvrije bevolking, hopen wij van harte dat er betere dagen mogen aanbreken!

Het is meer dan tijd, dat er een einde kome aan de ijskoude onverschilligheid waarmede deze onze vroeger winstgevende volksplanting door Regeering, Volksvertegenwoordiging en Amsterdamsche belanghebbenden behandeld of beter gezegd vergeten wordt, omdat men steeds uitsluitend de aandacht gevestigd houdt op de zooveel bloeiender Oost-Indische bezittingen. Wij hopen, dat het aan de woordvoerders voor Suriname's welzijn zal mogen gelukken de belangstelling voor die kolonie zóódanig op te wekken, dat er verbetering in den toestand kome, opdat de inwoners aldaar niet al te veel leed mogen gaan gevoelen, dat zij in 1814 ook niet onder Engelsche heerschappij zijn gebleven.

Meermalen werd in de laatste jaren de aandacht van het publiek gevestigd op den nood van Suriname en verschillende plannen worden geopperd om in de behoeften dier kolonie te voorzien. Het schijnt dat men zelfs in de Tweede Kamer die ernstige waarschuwingen eenigszins meer wil ter harte gaan nemen, want wij kunnen althans met genoegen constateeren, dat de begrootingen van uitgaven voor 1887 en 1888, met een hooger subsidie dan in vorige jaren, zonder discussie met overgroote meerderheid worden aangenomen.

Dit is ongetwijfeld een lichtpunt aan den donkeren horizon van Suriname's toekomst; laat ons hopen dat het geen vluchtige en voorbijgaande opflikkering was, maar dat het de voorbode moge zijn van eene verhoogde en blijvende belangstelling, gevolgd door het nemen van krachtige maatregelen, om aan de kolonie te verstrekken wat zij noodig heeft en haar in staat te stellen later, evenals Britsch Guiana, krachtig op eigen beenen te kunnen staan.

Neêrlands koloniale-historie heeft waarlijk genoeg aan een „Verzuimd Braziel"! Het zou al te beschamend zijn, indien de nazaten ook nog op een „Verzuimd Suriname" moesten wijzen!"

Het is welhaast 40 jaren geleden dat dit geschreven werd. Er is in die jaren veel gedokterd over Suriname, vooral in de laatste jaren; maar zijn we er op vooruitgegaan? Zeker, de Regeering is wakker geworden, maar de kapitaalkrachtigen in den lande, van wie men groote ondernemingen verwacht, slapen nog vast, trots alle pogingen om ze wakker te schudden.

Netscher juichte over het hoogere subsidie van 1887 en 1888; was hij in leven gebleven dan ware hij tot de overtuiging zijn gekomen dat de hoogere subsidies de kolonie niet helpen, maar hoogstens strekken om den boel gaande te houden. Maar wij zullen hier niet opnieuw gaan dokteren.

• • •

In *„De Telegraaf"* worden de zeer belangrijke artikelen over de déportés in Fransch Guiana voortgezet. Behalve de inleiding, waarop wij reeds de aandacht hebben gevestigd, zijn verschenen: in het nummer van 5 September„ tweede Avondblad *„De wanhoopsvlucht uit het bagno,"* in het derde blad van 7 September *„De lijdensweg door het oerwoud"*, in het tweede avondblad van 9 September *„Moeder, het paradijs der déportés"*, in het tweede avondblad van 13 September *„Waar vrees de samenleving heerscht"*.

Wij twijfelen er niet aan, of de artikelen zijn van de hand van Prof. C. Bonne.

In het vierde blad van 11 September van *„De Telegraaf"* vinden wij nog (als bijzondere correspondentie) een artikel *„De dood in het oerwoud. Hoe Gayard stierf. Moeders geld werd zijn noodlot."*

• • •

Onze Minister van Buitenlandsche Zaken heeft in de Volkenbondsvergadering het volgende verklaard:

„De Nederlandsche regeering vereenigt zich in alle opzichten met de conclusies en de resultaten der economische conferentie en dit niet alleen voor Nederland, maar ook voor Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao. Zij doet dit met nog meer nadruk, daar zij zich voortdurend door de beginselen die door de conferentie zijn opgesteld„ heeft laten inspireeren bij haar economische politiek.

Doch hier kan een staat — evenmin als op het gebied der beperking van bewapening — niets bereiken, wanneer anderen niet volgen. Gebeurt dit niet, dan is het oogenblik daar, waarop hij zich zal hebben af te vragen, of hij niet genoodzaakt zal zijn die maatregelen te nemen, waartoe zijn nationaal belang hem dwingt en zich — zij het met tegenzin — aan te passen aan een politiek, die hij als funest beschouwt en welke te Genève is veroordeeld."

• • •

De *N. R. Ct.* van 9 Sept., Ochtendblad A, schrijft:

„De eerste officieele luchtpostdienst is in Britsch Guyana geopend tusschen Georgetown en Camacusa in de Mazaruni diamantvelden."

Dit schijnt te wijzen op een vooruitgang in de diamantindustrie.

• • •

De Minister van Koloniën heeft bekend gemaakt, dat de groenekruiszegels van Suriname vanaf 1 September hier te lande verkrijgbaar zijn.

Wij meenen de aandacht onzer lezers er op te moeten vestigen, dat de zegels niet op alle postkantoren in Den Haag te verkrijgen zijn, maar alleen op het hoofdpostkantoor en wel alleen op Zaterdagnamiddag van 3—5 uur. Die ze koopen wil moet er op voorbereid zijn lang in de file te moeten staan. Het zou den verkoop bevorderen als ze op alle kantoren verkrijgbaar waren, evenals de andere weldadigheidszegels.

Curaçao.

Vraaggesprek met den Gouverneur.

Het Amsterdamsche *Algemeen Handelsblad* heeft verdienstelijk werk gedaan. In het avondblad van 24 Augustus l.l. verscheen het verslag van een onderhoud van den Haarlemschen correspondent met den gouverneur, dat uitsluitend over de politie liep. Erg belangrijk is het verslag niet en veel nieuws brengt het evenmin. In de zending van den heer Statius Muller, den oud-voorzitter van den Kolonialen Raad, schijnt de gouverneur niet het juiste inzicht te hebben. Als de gouverneur spreekt van het en passant een brief van den K. R. meenemen voor den minister door een bewoner van Curaçao,

at hij toch herhaalde malen naar Den Haag waaraan de minister waarschijnlijk niet bijzondere beteekenis zal toekennen, dan zen wij, dat de gouverneur blijkt geeft noch heer Statius Muller, noch den Kolonialen Raad iens bedoeling en ook...... den minister niet nnen.

Het heeft ons nog getroffen, dat de gouverneur rdeel van de voorgestelde regeling schijnt te len wat wij juist een nadeel achten, n.l. de verng van het lagere personeel. O.i. moet al het neel zoo gauw mogelijk den Curaçaoschen aard de taal leeren kennen, wat met driejaarlijksche ling van personeel telkens voor dezelfde moeiden plaatst. Dan ziet de gouverneur een voorin de gemakkelijker verwijdering van ongechte elementen bij een militair dan bij een rkorps. Als we daarmee al beginnen...

ussschen komt de particuliere correspondent de *N. R. Ct.* met het voorstel van een compromals de burgerpolitie werkelijk afstuit op perlbezwaren. De regeling zal dan op Curaçao, in Den Haag, moeten tot stand komen; de taak, voegdheden en de verplichtingen van de poroepen en van den korpscommandant worden erleg met den K. R. enger begrensd dan in anhangige voorstel, de krijgsraad worde met burgerlijk jurist uitgebreid. Andere bezwaren wellicht te ondervangen.

leden week heeft de redactie van het *Handelsblad* opnieuw een onderhoud met den gouvergehad, dat in het avondblad van 7 September vinden is. Over den economischen toestand olonie was de gouverneur best te spreken. De windsche eilanden krijgen een laatste kans. de belastingvrijdom moeten daarheen kleine trieën als suikercultuur, katoenbouw, scheepsn, veefokkerijen, getrokken worden. Een gebber-dokter blijft de eenige ambtenaar. Zou volking ook vogelvrij verklaard worden, dat rechter schijnt noodig te zijn?

ambtenaarssalarissen noemde de gouverneur sober" en hij achtte het gewenscht, om het zenden personeel, dat daaronder het zwaarst gaat, zeer nauwkeurig in te lichten. Het dement zal dat echter wel niet doen, denken wij. dat departement bestaat volgens de gouverde neiging om de hoofdambtenaarsplaatsen n bezetten door uit Nederland uitgezondenen. hijnt dus iets waar te zijn van een dergelijk ht, dat onlangs uit Curaçao tot ons kwam, arvan wij toen schreven, dat wij er nooit van rd hadden. Wij begrijpen niet, hoe men tot ergelijk stelsel als regel in dezen tijd kan ko. Als men op Curaçao de bekwame personen laat men die dan nemen. In dien geest is ook ns van de ministertafel in de Staten-Generaal oken. Maar heeft men de bekwame krachten veel betrekkingen nog wel in het ambtenaars-, dat in de laatste jaren in dit opzicht, naar eenen, er niet op vooruitgegaan is? En die er willen niet altijd, zooals nu met de vacature procureur-generaal het geval schijnt te zijn.

Handelsblad-redacteur wist inderdaad de stukken van den dag naar voren te brengen o kwam hij op het urgentieplan. Daarop kon de eerste plaats voor: de inrichting van havendienst, de verbetering van den haven-, de uitbreiding van kaden en havengebied, verbetering, de bouw van een nieuw douanew en van een postkantoor.

n wij dit lazen, hebben wij even moeten . Zeven jaar geleden lag *dit* urgentieplan al geheel kant en klaar in den lessenaar van des rneurs ambtsvoorganger en onder het loodje t departement, en nu zal de opvolger van den aligen minister juist op deze punten den neur tot meer activiteit trachten op te wekHet kan verkeeren! Van het Plein is toen ssieve bezuiniging gevoerd — de heer IJzerheeft het herhaaldelijk bij de begrooting in de de Kamer aangetoond — door wat dringend uit te stellen. Daarvan, en niet van daadwere bezuiniging, maar vooral van het milder n der middelen ondanks het gouvernement e overschotten der laatste jaren gekomen.

n slotte de onderwijsgelijkstelling. Wij zeggen st niet veel van. De gouverneur hield vol, dat ssie geen algeheele gelijkstelling wenschte, en zich daarvoor op...... men raadt het in geen ..... den brief van den bisschop, opgenomen blad van 1 Sept. l.l.

r ook op een mondelinge mededeeling van den bisschop heeft de gouverneur zich beroepen, en aan zijn bewering toegevoegd, „dat de missie in geen geval wenschte prijs te geven voor de vrijheid om kosteloos onderwijs te gevn. Een vrijheid, welke ze uit den aard der zaak voor een deel zou verliezen, indien volledige gelijkstelling werd ingevoerd."

Wij moeten aannemen, dat het aan ons ligt, dat wij moeten bekennen, er niets — maar ook letterlijk *niets* van te begrijpen.

Uit den Verren Vreemde.

Voldaan onvoldaan.

Van socialistische zijde is het verkondigd: het liberalisme is er geweest, men kan het goede en het slechte wegen wat het gebracht heeft, men kan het prijzen en laken, maar de wereld vraagt om andere gedachten, om nieuwere vormen. Deze verklaring strekte dan tot inleiding van het betoog, dat de S.D.A.P. nu aan de beurt was om den gang van zaken te beheerschen. Het is nog niet zoo heel lang geleden, dat dit betoog ingang begon te vinden. En thans kan men al met even veel, of volgens anderen met even weinig recht beweren, dat de tijd van het socialisme voorbij is, dat men kan wegen wat het heeft helpen tot stand brengen, maar dat het zijn tijd gehad heeft en de wereld in denken en doen iets anders behoeft. Dit is dan ook al uitgesproken door communisten. Doch ook voor hen is hetzelfde al weer waar gemaakt. Het communisme heeft zijn kans gehad, heeft zijn kans uitgebuit. De wereld heeft gewogen wat het vermag te wrochten en zij vraagt om andere stelsels in leer en werkelijkheid.

De wereld is *bourgeois satisfait*, in zoover dat ieder en allen hun wenschen in vervulling hebben zien gaan. Maar de wereld is onvoldaan, in zoover dat niemand met die vervulling de verwezenlijking heeft gekregen van zijn verwachting. En hij is te meer onvoldaan omdat geen nieuw „isme" le monde satisfait voor nieuwe idealen oproept.

Met het bereiken van het doel is voor het liberalisme, voor het socialisme, voor het communisme de vreugde voorbij en de geestdrift uitgeput.

Er is vrijwel geen vraagstuk of dit „voldaan, onvoldaan" kenschetst het heden. De wereld is economisch, sociaal, religieus, politiek op het doode punt gekomen.

Waar de criticus, de veroordeelaar van gisteren de man van het heden mag worden, geeft hij morgen eene in eenig opzicht verbeterde maar tevens in veel opzichten verslechterde voortzetting van het veroordeelde, óf, hij werkt zich in het moeras wanneer hij beproeft een eigen baan te banen.

Wordt de nationalist, die met gloed en geestdrift pleit voor onafhankelijkheid in zelfbestuur, voor bevrijding van het vreemde juk, gesteld voor de vraag „en hoe dan?" — dan blijkt hoe hij zijn volk ten prooi zou willen geven aan elke andere vreemde overheersching, die haar slag zou willen wagen. Of, dat hij zich zelfs met zijn partij op genade of ongenade zou willen overgegeven aan den hardsten tyran van onzen tijd, de roode dwingelandij.

Voogdij van het Westen over het Oosten heeft, volgens moderne begrippen, haar rechtvaardiging alleen in de bevordering van het stoffelijke en geestelijke welzijn der inheemsche bevolking; de leiders der inheemsche bevolking willen van die rechtvaardiging echter niet weten. Hun verzet daartegen bevordert oproerige gezindheid. Bedreiging of relletjes belemmeren den voogd in de toepassing of doorvoering van voorgenomen gewichtige stappen in het sociaal belang of ter emancipatie van de bevolking. De zoo ontstane vertraging in de bevordering van het welzijn der bevolking voedt weer de ontevredenheid. Ieder kan bij dien cirkelgang in zoover over zich zelf voldaan zijn, dat hij niet meer heeft kunnen doen, al had hij anders en beter gewild, doch hierin ligt opgesloten dat niemand voldaan is — en niemand een beteren weg weet aan te wijzen.

Haalt men den natuurmensch uit achterlijkheid en wildernis, dan biedt de beschaving hem ten buit aan de stoommachine.

Onderwijs brengt-voldoening, zonder bevrediging.

Opwekken van verlangen, vermeerderen van hebben, kan vermindering van rijkdom en van geluk beteekenen.

Zoo in 't groot, zoo in 't klein; zoo in de wildernis en in 't centrum der beschaving; zoo verre, zoo

nabij; zoo in de internationale en in de binnenlandsche politiek!

Algemeen kiesrecht: onbevredigde bevrediging.

Vrouwenkiesrecht: wat werkt de invloed uiterst langzaam door.

De vrouw toegelaten tot alle ambten en betrekkingen. De vrouw zelfstandig. Vermeerdering van concurrentie. Druk van 't loon. Huwelijkskansen nemen af. Men wenscht geen stap terug te treden. Maar toch menige vrouw verklaart nu liever ambtenaarsvrouw dan ambtenaar te zijn.

Ontvoogding van de vrouw ook in de Oostersche landen, de harem-vernedering verdwijne door het monogame huwelijk. Kemal pacha ijvert er met grooten ijver voor. Trouwt met één vrouw en verzucht na korte proef: Vroeger had ik wel tien vrouwen, nu heb ik er maar één en ik kan er geen huis mee houden. Echtscheiding.

Echtscheiding in Europa vergemakkelijkt. De gehuwde man en vrouw huwbare partij geworden.

Meerderheidspolitiek: waar zij is, onderdrukking der minderheden. Doorgaans is er geen meerderheid, dan komt er een compromis tot verdunde, verslapte, machtelooze politiek van verschillend denkenden. Compromis, compromis, zoodat men in doorloopenden crisistoestand komt te verkeeren, in land en stad.

Achturige werkdag: concurrentie van 't buitenland, werkloosheid, steunverleening, nulurige werkdag, arbeidschuwheid.

Verbetering woningtoestanden: woonwagenwijken.

Legerverzwakking: ongerustheid over veiligheid van 't nationaal bestaan, alsmede over veiligheid van persoon en bezit.

Stakingsrecht: uitsluitingsrecht.

Medezeggenschap in het bedrijf, socialisatie en nationalisatie van het bedrijf: bakens op weg naar het communisme, bij voorbaat veroordeeld door het Russische schrikbeeld.

Coöperatie pakt hier en daar; pakt daar en hier niet.

Schoolvrede: het openbaar onderwijs in 't gedrang; onhoudbare druk op de schatkist.

H.B.S. voor iedereen bereikbaar: te veel toeloop, te weinig resultaat.

In 't religieuse, er kan maar één waarheid zijn voor God, ziel, hier namaals: er zijn duizend geloofsvormen en schakeeringen voor die eene waarheid.

Voldaan, onvoldaan, in 't reëele, in 't abstracte.

Vrede, nooit meer oorlog. Maar wat is vrede, wat is oorlog? Oorlog was er voorheen als het leger van een land een ander land binnen rukte. Maar is er nu oorlog of vrede tusschen Rusland en de landen der oude beschaving? Of is er een nieuwe vorm van oorlogvoeren, wel met andere strijdmiddelen, maar toch ook gericht op het bestaan, op het welvaren, op het recht van zelfbestieren van den aangevochten staat? Mocht men er al in slagen een formule te vinden ter bezwering van den oorlog in zijn ouden vorm, dan is deze nieuwe vorm van oorlogvoeren zich reeds buiten die formule komen stellen.

Buurstaten, die op gespannen voet leven, zoeken naar verzoening, zoo verneemt men. Polen en Litauen, Polen en Duitschland, Duitschland en Tsjechoslowakije, Duitschland en Frankrijk, de Balkanstaten onderling en t.o.v. Italië en Griekenland; verzoening wordt ook gezocht voor de in oneenigheid levende broeders van eenzelfden staat: Joden en Arabieren in Palestina, Hindoes en Mohamedanen in Britsch-Indië, Walen en Vlamingen, voor de zich veronachtzaamd voelende minderheden in Polen, Duitschland, Hongarije, Irak, Turkije, Griekenland. Edel streven, maar 't doel blijft verre. Wie 't voor de zijnen vraagt, zondigt op zijn beurt ten opzichte van anderen; wie er buiten staat preekt den gemeenschapszin, die hij zelf te gelegener tijd niet toont te betrachten.

Z.-China wenscht vrij te zijn van de Pekingsche onbeholpenheid en de bemoeizucht der vreemde inmenging. 't Weet 't in die richting een heel eind te sturen, doch verbruit 't dan weer door zich onbeholpen naar de bemoeizucht van Moskou, ook een vreemde, te voegen.

Japan en China zijn op elkander aangewezen. Zij zullen, meent men, alleen dan tot grootheid kunnen komen als zij elkander aanvullen. Mocht dit desideratum eens werkelijkheid worden, dan zal 't de overwinning van het gele ras worden, met een afschuwelijken strijd om den Stillen Oceaan.

Australië moet blank en Britsch worden: do[…] vonnis van de inheemsche bevolking.

Zuid-Afrika: Britsch of Hollandsch; geen [...] beide, maar Afrikaansch. En hoe dan de Kaf[…] en de Britsch-Indische immigrant?

De Monroeleer eischt Amerika op voor den A[…] rikaan. Maar staten van Midden- en Zuid-Am[…] voelen de hand van de Ver. St. van N.-Amerika [...] zwaarder dan die van de oude Europeesche o[…] heersching.

Naast Pan-Amerika, Pan-Europa, Pan-Islamis[…] Pan-Britsch wereldrijk, Pan-Slavische volken, [...] van Sowjet-republieken, Groote entente, Kleine [...] tente, geen entente. Die Pan's, enz. grijpen o[…] elkander heen, gaan tegen elkander in, bedre[…] den vrede dien zij zoeken, scheppen een nieu[…] vorm voor overheersching van minderheden, p[…] tieke-trusts, machts-trusts.

De vrede van Versailles zou zich richten op [...] zelfbeschikkingsrecht der volken. Aan enkele w[…] dit gegund. Zoo aan de zestig jaren geleden [...] Denemarken afgescheiden Sleeswijksche pro[…] ciën en aan eenige Poolsch-Duitsche grensgem[…] ten. Naar teekenen van den dag hebben de nie[…] Deensche onderdanen al spijt van de over [...] eigen lot gekregen beschikking. Bij de Pools[…] Duitsche kwestie heeft men de uitspraak van [...] referendum niet willen verstaan. Voor de and[…] landen heeft Versailles naar ouderwetschen tr[…] zelf maar het beschikkingsrecht toegepast. Elz[…] Lotharingen, Malmedy, Eupen. De Hongaren w[…] nen verdeeld over vier landen. Polen is vereeni[…] maar niet hereenigd. Voor den Balkan èn de O[…] zeestaten is naar alle wenschen geluisterd en g[…] wensch bevredigd. Montenegro behoorde tot [...] overwinnende mogendheden en verdween toch [...] zelfstandig rijk. Voor eenige Turksche gebieden [...] de Duitsche koloniën is het mooie mandaatst[…] van den Volkenbond uitgedacht, dat tot nu toe [...] ter meer kwesties heeft opgeworpen dan opgel[…] en dat evenmin vreugde geeft aan de mandaath[…] ders als aan de vroegere soevereinen. Egypte h[…] een onafhankelijkheid gekregen, die weinig [...] onafhankelijkheid heeft. De Hedchas werd bij [...] gratie van Versailles tot een koningrijk o[…] Emir Hoesein, de Versailles-mogendheden lieten [...] hun koning van den troon stooten door het ho[…] der Wahabieten. De Joden kregen hun tehuis [...] Palestina en voelen er zich maar matig tehuis.

(Slot volgt).

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Nijmegen.

24 Sept. (Zaterdag) Societeitsavond in het „Or[…] Hotel" met causerie.

Het Bestuur zal — bij voldoende medewerking — een programmaboekje (± 100 bladzijden) uitge[…] waarin vermeld staat: Statuten en Huishoudelijk R[…] glement van het H.B., Statuten en Huish. Regl. der [...] deeling, ledenlijst en adressen en Programma's 1927/2[…] *De leden moeten echter* — om dit plan te doen slag[…] — *advertenties aanwerven bij hunne leveranciers.* P[…] *zen der advertenties:* 1/1 pagina (14 × 28 c.M.) f 8.— [...] 1/2 pagina f 5.—; 1/4 pagina f 3.—. Advertenties o[…] den omslag en voorkeursplaatsen 3 × zooveel.

Op 25 Sept. worden de laatste advertenties aang[…] nomen.

De Secretaris,
GESCHE[…]

Barbarossastraat 48.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

AAN DE BESTUREN DER AFDEELINGEN.

Beleefde herinnering tot terugzending aan het Se[…] tariaat, Heulstraat 17, liefst per ommegaand [...] van de circulaires „Aan de Eerste Kamer der S.-G.", v[…] zoover daaraan nog niet voldaan is. (Zie desbetreffend [...] bericht in het K. W. No. 35, van 1 September jl., pag. 1[…]

Van het Informatie-Bureau:

COMMISSARIAAT VOOR INDISCHE ZAKEN.

Uitzending voor 's Lands dienst in Ned.-Indië.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands [...] dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden [...] voorzien door uitzending vanwege het Departement [...] van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mede[…] dinging:

a. onderwijzer bij het openbaar lager onderwijs, i[…] het bezit der hoofdakte;

onderwijzer en onderwijzeres bij het m.u.l.o. (ver-[eisch]te bevoegdheden hoofdakte en akte wiskunde of [hoof]dakte en twee der bijakten Duitsch, Engelsch en [Fran]sch of hoofdakte en middelbare akte A, Duitsch [En]gelsch of Fransch);
[.] vakonderwijzeres voor de opleiding voor de exa-[mens] in de nuttige en fraaie handwerken (vereischte [bevoe]gdheden: diploma m.u.l.o. en nuttige en fraaie [handwe]rken of diploma m.u.l.o. en fraaie handwerken [en akte] Na);
[.] leraar bij het openbaar middelbaar onderwijs in [de N]ederlandsche taal;
[.] idem Duitsche taal (volledig bevoegd);
[.] idem ervaren physicus (doctor of doctorandus wis-[en n]atuurkunde);
[.] gouvernementsarts bij den dienst der volksgezond-[heid] (dienstverband 3 of 5 jaren);
[.] landbouwconsulent bij den Landbouwvoorlich-[tings]dienst;
[.] technoloog voor het museum, tevens informatie-[bure]au voor economische botanie;
[.] predikant bij de Protestantsche Kerken;
[.] verpleegster bij den dienst der Volksgezondheid [(voo]r leprabestrijding op Bali);
[.] adspirant-politiecommissaris bij de algemeene po-[litie];
[.] adspirant-politieopziener bij de algemeene politie;
[.] accountant- en adjunct-accountant bij den belas-[tinga]ccountantsdienst en accountant en adjunct-ac-[coun]tant bij den gouvernementsaccountantsdienst;
[.] petrograaf (mijningenieur), veldgeoloog, mijninge-[nieur] en geoloog bij den Dienst van den Mijnbouw;
[.] hoofdopziener over de gieterij bij den Artillerie [Cons]tructie Winkel te Bandoeng;
[.] gediplomeerd technisch-ambtenaar bij den Post-, [Tele]graaf- en Telefoondienst;
[.] contractswerkman voor het vak van stoomwezen [bij he]t Marine-etablissement te Soerabaja (op de hoogte [van t]urbines of van motoren);
[.] militair-apotheker 2de klasse (in vasten en tijde-[lijke]n dienst).

[Zij] die voor uitzending tot eene dezer betrekkingen [in aa]nmerking wenschen te komen, kunnen zich tot [het v]erkrijgen van inlichtingen wenden tot het Com-[missa]riaat voor Indische Zaken bij het Departement [van] Koloniën, afdeeling B, eerste bureau (voor de be-[trekk]ingen genoemd onder *a* t/m *r*), en tot afdeeling C [voo]r de betrekking onder *s*).

[BES]TEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE.

[.] Mulder, Zuidwolde (Dr.).
[.] Pols, Ploegstraat 76, Ginneken.
[.] Th. Schouten, Columbusstraat 180, 's-Gravenhage.
[.] Kraaij, Binnenweg J 188, Twello.
[.] J. Pieloor, Fultonstraat 141, 's-Gravenhage.
[Alle]n onderw. 2e kl. bij het O. L. O.
[.] F. Einthoven, Ingenieur 2e kl. bij den P. T. en [T.-]dienst; Emmalaan 51, Oegstgeest.
[.] van Zijl, Onderwijzer bij het O. L. O. in N.-I.; [.] P. Heijestraat 78(I), Amsterdam (W.).
[.]slinga, Idem als voren; Obergum, Winsum.
[.] Deumens, tijd. adj.-accountant bij den Belasting-[acc]ountantsdienst; Mooi Japiksteeg 8, Leiden.
[.] A. Veling, Candidaat-gezaghebber bij het B. B.; [Ni]euwe Spiegelstraat 55, Amsterdam (C.).

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

Ir. C. ter Haar, Ir. 2e kl. bij den dienst van den Mijnbouw; p/a. L. W. Lensen, Diesestraat 16, Zutphen.
J. J. Koremans, Techn. ambt. 2e kl. bij den P.T.T.-dienst; Doklaan 10, Rotterdam.
L. J. A. van der Heijden, Directeur Normaalschool Inl. hulponderw. Makasser; Parkweg 225, Voorburg.
Mej. V. L. Hubeek, Commies Hoofdkantoor dienst Opiumregie; p/a. fam. Hylkema, Gardenierslaan 17, Apeldoorn.
K. L. E. Croese, Techn. ambtenaar 2e kl. P.T.T.-dienst; Watervlietstraat 58, 's-Gravenhage.
Mej. J. Boele, Verpleegster 1e kl. krankzinnigenwezen in N.-I.; Hooidrift 157a, Rotterdam.
W. J. H. Schreinemachers, Directeur Normaalschool hulponderw. Mr. Cornelis; De Clercqstraat 43, Amsterdam (W.).
D. E. D. Neijendorff, Hoofdopz. bij de S.S. en Tr.; p/a. Pension Hellmuth, Davos-dorf.
W. H. Ch. Lovink, tijd. wd. Hoofdcommies Dep. Ond. en Eered.; Fahrenheitstraat 560, 's-Gravenhage.
Ir. A. N. Molenaar, Ir. 1e kl. bij den dienst van Waterkr. en Electr., tijdelijk te werk gesteld bij het bedrijf Oembilin steenkolenmijnen; Villa „Windevanck", Noordwijk aan Zee.
G. van den Broeke, Stationscommies 2e kl. bij de S.S. en Tr.; Van Lumeijstraat 59, 's-Gravenhage.
H. H. Willemse, Secr. der Ass.-residentie Billiton; Obrechtstraat 483, 's-Gravenhage.
H. W. van der Pol, Hoofdopzichter bij de S.S. en Tr.; Obrechtstraat 501, 's-Gravenhage.
A. de Witt, wd. Archivaris res.-kantoor Soerabaya; Obrechtstraat 501, 's-Gravenhage.
Ch. Loupias, Techn. ambt. 4e kl. bij den P.T.T.-dienst; Obrechtstraat 501, 's-Gravenhage..
W. A. Groenemeijer, Loods 1e kl. te Belawan Deli; Van Weede van Dijkveldstraat 41, 's-Gravenhage.
Th. J. H. van Onzen, Onderw. van het pract. onderw. Kon. Wilhelminaschool te Weltevreden; p/a. J. Schuitmaker, Vlietstraat 56, 's-Gravenhage.
A. C. Tupamahn, wd. 1e Commies Hoofdkantoor Volksgezondheid; p/a. Hotel Pomona, Molenstr., Den Haag.
G. W. Roelofs, Hoofdopzichter voor de Landsgebouwen; p/a. hr. Schaap, Holenrechtstr. 7, Amsterdam.
H. Catano, Stationscommies 2e kl. bij de S.S. en Tr.; Franklinstraat 104, 's-Gravenhage.
J. Bos, Boscharchitect 1e kl. Boschwezen in N.-I.; Franklinstraat 104, 's-Gravenhage.
G. J. H. Rengerink, Leeraar aan de H.B.S. te Semarang; Bagatelle, Delden (O.).
H. A. Dikmans, Commies-rekenaar afd. Havenwerken Dept. B. O. W.; p/a. P. H. Dikmans, Van Lennepstraat 51c, Rotterdam.
Mevr. P. A. W. Dikmans geb. Burghardt, Hoofdtelefoniste 1e kl. telefoonkantoor te Weltevreden. Adres als voren.
A. D. v. Steenbergen, Kapitein der Infanterie; Kleverparkweg 128, Haarlem.
C. H. Boon v. Ostade, Gevers Deynootweg 91, 's-Gravenhage.
F. A. J. F. Trebels, Beh. 2de kl. bij 's Landspandh. te Tjiantjoer (West Priangan); Jacob Gillesstraat 8, 's-Gravenhage.
J. van Noort, Controleur 1e kl. bij den P.T.T.-dienst; Lange Nieuwstraat 113, Tilburg.

J. Stikvoort, Hoofdbesteller bij het P.T.T.-kantoor te Soerabaya; Vrijburgstraat 8, Driebergen.
J. Burgerhout, Onderw. in de houtbew. bij de Prinses Julianaschool te Jogjakarta; Korte Bajonetstraat 18a, Rotterdam.
Mej. A. L. Kiefer, Onderw. 2e kl. bij het O.E.L.O.; Willem de Zwijgerlaan 85, 's-Gravenhage.
Th. F. Boote, Techn. ambtenaar 2e kl. bij den P.T.T.-dienst; 1e Atjehstraat 126, Amsterdam (O.).
J. P. B. de Graan, Gedipl. gezaghebber bij het B. B.; 75 Avenue Ledru Rollin, Paris.
A. Tuin, Techn. ambtenaar 2e kl. bij den P.T.T.-dienst; Vechtstraat 65 (III), Amsterdam (Z.).
Y. Fr. Ypey, Onderw. 2e kl. bij het O.E.L.O.; Hobbemakade 82, Amsterdam (Z.).
Ir. A. R. H. Brouwer, ing. 2e kl. bij den dienst voor Waterkracht en Electriciteit; p/a. Mevr. A. Scheffers, Velperweg 50, Arnhem.
Ir. H. M. J. Hart, Opperhoutv. bij het boschwezen in N.-I.; Wattstraat 14, 's-Gravenhage.
C. G. v. d. Heijde, Officier van Gezondheid 1ste kl.; Wissenkerke.
H. Ph. v. Barneveld, Onderluitenant-apotheker-assistent; Berg en Dalscheweg 364, Nijmegen.

MET PENSIOEN.

J. A. Waleson, Alg. ontv. 1e kl. Landskas te Weltevreden; Mauritsweg 103, Rotterdam.
J. G. van Eck, Onderw. 1e kl. bij het O.E.L.O.; Hotel de Witte, Amersfoort.
J. Hoogendijk, 1e Comm. bij de S.S. en Tr.; Spijkerstraat 279, Arnhem.
P. L. van Ameron, Directeur van de openb. Mulo-afd. der A. M. S. te Tondano; St. Liduinastr 36, Schiedam.
Gepens. Surinaamsch ambtenares: Mej. J. M. F. Evertsz, Onderw. bij het Openb. Onderw. in Suriname; Obrechtstraat 353, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 7 tot 14 September.

Nieuwe Leden:	Geïntroduceerd door:
[.]ijga, oud-Dirigeerend Officier van Gezondheid [.] L., Amsterdam (Z.), Frans van Mierisstr. 60. ƒ 5	den heer H. P. M. van Altena te Haarlem.
[.] H. P. P. van Haeff, Utrecht, Biltstraat 127. ƒ 5	den heer F. Corsten te Utrecht.
[.] M. Pesik, Gouvernements-Arts te Bonthain (Celebes). ƒ 5	den wd. Hoofdvertegenwoordiger „O. en W." in O.-I.

Afschrijven:

H. J. de Wit, Amersfoort, Huygenslaan 25 (wegens vertrek uit Nederland).

Adresveranderingen:

[.]termans, Indoloog, Leiden, van: Oude Singel 64 [na]ar: Lange Brug 7.
[.]ns, Jur. Ind. Cand., Leiden, van: Oegstgeesterlaan [.] naar: Hooge Morschweg 18.
[.] Wittenberns, Gep. O.-I. Ambtenaar, van: Soest, [An]na Paulownalaan 2 naar: Amsterdam (O.), Lin[na]eushof 74huis. ƒ 5.
[Mevr]ouw M. S. Moerbeek—Demmeni, van: Den Haag, [.]kstraat 36 naar: Amsterdam (Z.), Roelof Hart[str]aat 5. ƒ 5.
[.] Hoogkamer, Adm. Ambtenaar B.B., van: Amster[dam], Overtoom 410 II naar: Weltevreden, Dep. B.B. ƒ5.
[.] Carpentier Alting, Oud-Directeur B.B., van: Haar[lem], Mr. Cornelisstraat 108 naar: Den Haag, Swee[rts]plein 31. ƒ 5.
[.] R. de Monchy, Rotterdam, van: Westzeedijk 163 [naa]r: Heemraadsingel 299.
[.] H. Ramondt, van: Golfhotel te Territet naar: villa [.]ochet 14 te Clarens (Zwitserland).
[.] P. D. E. van Ossenbruggen, thans President van [he]t Hooggerechtshof in N.-I., Weltevreden, Tanah-[Aba]ng.
A. A. C. Nix, Ass.-Resident, van: Painan naar: Den Haag, Valeriusstraat 19. ƒ 5.
Th. E. J. de Bie, 1ste Luit. Inf., van: Meulaboh naar: Den Haag, Marlot, Hofzichtlaan 26. ƒ 5.
B. Hulshoff, President van de Weeskamer te Weltevreden naar: Buenos Aires, Belgrano, Calle Cuba 2190.
Dr. J. J. van Lonkhuijzen, van: Baarn, N. Domlaan 16 naar: Hilversum, Pension Interlaken.
B. de Jong, Controleur B.B., van: Tebing Tinggi naar: Gouvernement van Celebes en Onderhoorigheden.
K. J. van Wijngaarden, Controleur B.B., van: Poerwodadi naar: residentie Madoera.
Mr. Dr. S. R. Boomgaard, Adm. Ambt. B. B., thans te Padang.
F. J. Nainggolan, Gouv. Arts, van: Sawah-Loentoe naar: Langsa (Atjeh).
Mevrouw G. L. Soelaiman-Feekes, Hoofdonderwijzeres H.-I.-S., van: Madioen naar: Bandjarnegara.
Mr. Mas Soesanto Tirtoprodjo, Voorzitter Landraad, van: Sragen naar: Kandangan (Z. O. Borneo).
C. C. Ouwerling, Ass.-Resident, van: Padang naar: Den Pasar (Z.-Bali).

VEREENIGING „OOST EN WEST"

HOOFDBESTUUR: HEULSTRAAT 17 'S-GRAVENHAGE

STUDIE-COMMISSIE. De gedelegeerde dezer Commissie, de Heer J. C. HIETINK, Prins-Mauritsplein 23, Den Haag, Tel. 50752, neemt belangeloos de zorg op zich van in Nederland vertoevende kinderen en jongelieden uit Oost- en West-Indië, die hier te lande geen familie of kennissen hebben, die dit kunnen doen.

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië, of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied aan personen, van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, Tel. 14519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins-Mauritsplein 23, Den Haag, Tel. 50752. Dit „Tehuis" biedt aan studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië, wier ouders niet in Nederland vertoeven, tegen matigen prijs een tijdelijk verblijf aan, desgewenscht met hulp en voorlichting. Aanvragen te richten tot den Directeur, den Heer J. C. HIETINK, of den Administrateur, den Heer W. MEIJER.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", Van-Boetzelaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Ned.-Ind. bedienden een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. DE MUNNIK, Tel. No. 50248.

LEESZAAL, Heulstraat 17. Bevat de actueele lectuur betreffende Oost- en West-Indië.

NEDERLANDSCHE REISVEREENIGING (Anna-Paulownastraat 48, Den Haag). Samenwerking ten einde aan hen, die uit Nederland naar Indië gaan, en omgekeerd, op de landreis in Europa reisgelegenheid te verstrekken, als waarborg voor een billijke en belangwekkende reis.

BUREAU VOOR ADVIEZEN op huishoudelijk en maatschappelijk gebied, onder leiding van Mevr. J. FRANK MENDES—Calisch. Spreekuur Donderdagmiddag van 2 tot 4 uur en volgens afspraak, Nic.-Maesstraat, Amsterdam, Tel. 22492.
Aan dit bureau is een cursus verbonden ter opleiding van vrouwen en meisjes die naar Indië gaan.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, en de Firma MARTINUS NIJHOFF, L. Voorhout 9, Den Haag (bij deze firma alleen die met een *), zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede druk.)
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
2. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEMER.
Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

* b. Onze West, tweede druk, bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door FRED. OUDSCHANS DENTZ;
2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. DE GAAY FORTMAN.
Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overz. Bezittingen: Werkkring en Vooruitzichten.

*No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (Thans in revisie.)
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
*No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (Thans in revisie.)
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
*No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2e, verbeterde druk.)
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
*No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (Opnieuw herzien.)
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
*No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
*No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (Opnieuw herzien.)
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
*No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederlandsch-Indië, zoomede voor verplegers en verpleegsters, militaire apothekers bij den Burgerlijken en Militairen Geneeskundigen Dienst aldaar.** (Opnieuw herzien.) .... Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
*No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
*No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.** (Opnieuw herzien.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
*No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië.** (Opnieuw herzien.)
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
*No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber (caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Ned.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Onze Koloniën .... Prijs: **f 0.35** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Serie I.
No. 1. Nederlandsch-Indië en de handel.
„ 3. Het leven van den bestuursambtenaar in het binnenland.
„ 6. De afschaffing van de laatste heerendiensten op Java.
„ 7. Denkbeelden der Inlanders van onzen Indischen Archipel omtrent het ontstaan van ziekten.
„ 8. De Europeesche vrouw in Indië.
„ 9. De bosschen van Nederl.-Indië, hunne benutting en verzorging.
„ 10. Over de Kolonie Suriname.

Serie II.
No. 1. De militaire positie van Nederlandsch-Indië.
„ 2. Het Javaansch tooneel.
„ 3. Het spoor- en tramwegwezen in Nederlandsch-Indië.
„ 4. De theecultuur op Java.
„ 5. 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.
„ 6. Een doode taal in Indië.
„ 7. De inlandsche dorpsgemeenschap op Java.
„ 8. De rijstteelt in Nederlandsch-Indië.
„ 9. De Javaan gelijk hij schijnt en is.
„ 10. Brandende Koloniale Vraagstukken.

Serie III.
No. 1. Over Bali en zijne bewoners.
„ 2. Bevloeiïng in Nederlandsch-Indië.
„ 3. Kindercriminaliteit in Nederlandsch-Indië.
„ 4. Indische Scholen onder de Oost-Indische Compagnie.
No. 5. Nederlanders in Indië.
„ 6/7. Het Nederlandsch-Indisch Volkscredietwezen.
„ 8. Het leven van den Europeeschen militair in Ned. Oost-Indië.
„ 9. De Slavernij in Oost-Indië.

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Wnd. Vertegenwoordiger in Nederlandsch-Indië Mr. M. J. A. Oostwoud-Wijdenes, President Landraad, Tandjong Balei (Sumatra's Oostkust).